

Харків
«Видавнича група “Основа”»
2012

УДК 372.4
ББК 74.200.5
Л77

Серія «Мудрі казки»
Заснована 2012 року

Лопатіна О., Скребцова М.
Л77 Казки про природу для дошкільнят — Х. : Вид. група «Осно-
ва», 2012. — 112 с. : іл. — (Серія «Мудрі казки»).

ISBN 978-617-00-1223-4.

Екологічні казки, добрі ліричні вірші ненав'язливо виховують у дітях любов до навколишнього світу, навчають розрізняти добро і зло. Творчі завдання та ігри спрямовані на формування в дітей дбайливого ставлення до природи, навичок екологічно-моральної поведінки у природному середовищі.

Книгу призначено для вихователів дитсадків та небайдужих батьків.

УДК 372.4
ББК 74.200.5

ISBN 978-617-00-1223-4

© Лопатіна О. О., Скребцова М. В., 2012
© ТОВ «Видавнича група "Основа"», 2012

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ПРИГОДИ МАЛЕНЬКОЇ КРАПЛИНКИ	8
Маленька краплинка летить на землю	8
Чому образилася Маленька краплинка	12
Як Маленька краплинка подружилася з дівчинкою	15
Маленька краплинка потрапляє в озеро	19
Як Маленька краплинка подорожувала струмком	22
Маленька краплинка і велика річка	25
Як Маленька краплинка врятувала велику річку	27
Вода в нашому житті	30
ПРИГОДИ ЗЕЛЕНОГО ЛИСТОЧКА	33
Як Березовий листочок народився	33
Історія старого дуба	36
Добра травичка	40
Лісові квіти	43
У ліс за ягодами та грибами	46
Як Листочок березу врятував	51

Содержание

ВІРШІ ПРО ДЕРЕВА І КВІТИ	56
КІМНАТНІ РОСЛИНИ	62
Азалія і білий кіт	64
Домашній садок	67
Хто прекрасніший	71
Шляхетний плющ	75
Колючий ліліпут	79
Історія про щучий хвіст	84
Ліки у квіткових горщиках	86
Стійкий бальзамін	90
Подорож у спекотну пустелю	94
Подорож у вологий тропічний ліс	98
Духмяні аромати	102
Рослини вийшли на балкон	105

ВСТУП

Екологічне виховання завдяки добрим казкам і віршам

У наші дні загроза екологічної кризи нависла над людством, і проблема екологічного виховання дітей стала життєво необхідною для збереження нашого спільного будинку — Землі. Тому автори вважають головним формування в дошкільнят образу навколишнього світу як власного будинку, спільного для всіх людей. Цей будинок потребує дбайливого ставлення і турботи кожної людини на землі: і дорослої, і маленької.

Екологічні казки про Маленьку краплинку, Березовий листочок і зелених друзів — кімнатні рослини, добрі ліричні вірші ненав'язливо виховують у дітях любов до навколишнього світу, навчають розрізняти добро і зло. Вони вчать дитину пізнавати навколишній світ не тільки розумом, але й серцем, а це найголовніше для екологічного виховання людини.

Крім того, кожна казка містить доступну для дітей інформацію про закони природи й навколишнього середовища. Тому казки не тільки виховують, а й дають дітям початкові знання про особливості природних явищ, допомагають усвідомити загальну екологічну картину світу. Казки в захопливій формі пояснюють

суть екологічних проблем, їх причини, допомагають осмислити навколишній світ і взаємозв'язок усього живого в ньому.

Творчі завдання та ігри спрямовані на формування в дітей дбайливого ставлення до природи, навичок екологічно-моральної поведінки у природному середовищі. Чимало творчих завдань можна виконати з дітьми під час екскурсій, прогулянок на природі з батьками або на дачі. Саме спостереження за явищами природи та її мешканцями допомагають дітям відчувати красу рідної землі й полюбити її. Але, звичайно, діти побачать не тільки красу. Вони неминуче зіткнуться з недбалим і згубним ставленням людини до природи. У цьому випадку і педагогам, і батькам дуже важливо навчити дітей міркувати і співпереживати, аналізувати й розуміти, до чого призводить таке ставлення.

Багато творчих завдань пропонують дітям самим скласти казки про різноманітні явища природи. Якщо дитина складає такі казки, вона поєднує себе з навколишнім світом і вчиться жити в ньому за законами любові.

Таким чином, казки й вірші, які вміщено до книги, допоможуть педагогам і батькам:

- сформувати в дітей гуманне ставлення до природи;
- сформувати початкові екологічні знання про природу та її закони;
- навчити дітей бачити й відчувати красу природи;
- виховати в дітях внутрішнє бажання зберігати й охороняти природу.

Автори пропонують практичні завдання стосовно догляду за рослинами і захисту природи, приділяють увагу розв'язанню завдань морального, інтелектуального, естетичного і практичного розвитку дошкільнят.

Матеріал посібника призначений для занять з екологічного виховання з дошкільнятами. Сюжети казок можна використовувати для рольових ігор і театралізованих вистав.

ПРИГОДИ МАЛЕНЬКОЇ КРАПЛІНКИ

Про що розповідає казка

- Роль води в житті рослин, людей і тварин.
- Що таке кругообіг води в природі?
- Як люди повинні ставитися до води?
- Чому воду слід берегти?

МАЛЕНЬКА КРАПЛІНКА ЛЕТИТЬ НА ЗЕМЛЮ

Маленька краплинка води жила у великій пухнастій хмарі.

— Зростаєте швидше, діточки, — говорила хмара краплинкам. — Усім жителям Землі потрібна вода. Найважливіша справа для кожної крапельки — напоїти кого-небудь.

Усі крапельки мовчки росли, тільки одна допитлива Маленька краплинка води літала хмарию і запитувала про все:

— А лісу потрібні крапельки?

— Так, звичайно, бо дерева загинуть без води, — відповідала хмара.

— А полю потрібні крапельки?

— Трава без води висохне, — пояснювала хмара.

— Я крихітна і не зможу напоїти навіть травинку, — засмутилася Маленька краплинка.

— Крапельок багато, і всім вистачить води, — заспокоїла крапельку хмара і звеліла: — Приготуйтеся, крапельки. Унизу місто й люди. Ми подаруємо їм дощик.

— Ой, дивіться, люди ховаються від нас! — здивувалася Маленька краплинка.

— Люди чомусь бояться дощика і відкривають парасольки, коли він іде, — сумно зітхнула хмара.

— А маленькі люди не ховаються, вони стрибають і сміються, — зауважила Маленька краплинка.

— Це діти, вони люблять дощик, — усміхнулася хмара і скомандувала: — Крапельки, летіть униз!

Ураз пішов дощик, і Маленька краплинка полетіла разом з усіма вниз, на землю.

Вона впала на асфальт посеред двору, прямо в калюжу.

— Дякую, що допомогла мені, Маленька краплинко, — забулькала калюжа. — Я мало не висохла, але ти і твої сестриці крапельки знову наповнили мене.

— Я прилетіла сюди, аби пограти з дітьми, — відповіла Маленька краплинка.

— Зараз вечір, і діти пішли додому, — пояснила калюжа. — Завтра вдень ти їх побачиш, якщо не випаруєшся й не полетиш знову на небо.

— Я не хочу нікуди летіти, — заперчила Маленька краплинка.

— Це від тебе не залежить. Якщо спекотний промінь зігріє тебе й перетворить на пару, ти полетиш назад, на небо. Там ти знову житимеш у хмарі, поки не виростеш, а потім знову прилетиш сюди, на землю. Так вода в природі здійснює коло. Цей великий закон води називають кругообігом, — пояснила калюжа.

— Я не буду відлітати на небо, — уперто повторила Маленька краплинка.

Потім вона опустилася на дно калюжі й задрімала.

Запитання і завдання

- Звідки береться дощик?
- Хто любить дощик, а хто — ні?
- Кому допомагає дощик?
- Чи полюбляєте ви гуляти під дощем?
- Уявіть, що Маленька краплинка дощу захотіла з вами пограти. Придумайте для неї пестливе ім'я.
- Чи може одна крапелька напоїти кого-небудь?
- Як ви думаєте, скільки потрібно краплинок, щоб напоїти дерево?
- Що станеться із землею, якщо дощик зникне?
- Розкажіть, як відбувається кругообіг води в природі.

Динамічна гра «Кругообіг води»

Накресліть на підлозі коло: це — хмара. Усі діти — краплинки в хмарі. Ведучий грає роль хмари.

Педагог читає вірш.

ДОЩИК

Дощик землю поливав
І дерева напував,
Кущики умив і квіти.
Під дощем раділи діти.

Від теплих лагідних краплин
Весело ставало їм.
Задоволені й рослини,
Що до них водичка лине.

Колосся в полі виростає,
На луках маки розцвітають,
В садочку вишні червоніють,
Овочі на грядці зріють.

Дощику, ти друг віднині
Петрикові і Марині:
Крапельку води спіймають
І в таночку закружляють.

Коли вірш закінчується, педагог включає музику, і ведучий командує: «Йде дощик». Усі крапельки розбігаються врізнобіч. Коли музика зупиняється, крапельки також зупиняються. Ті, хто не встиг зупинитися, сідають на стільчики і розповідають, кого вони напоїли.

Ведучий повинен запам'ятати і перерахувати всіх, про кого розповіли діти.

Малюнок «Історія крапельки»

Поспостерігайте за краплею дощу на віконному склі, на пелюстці квітки, на листочку, на щоці тощо. Намалюйте і розкажіть історію з життя дощової краплі.

ЧОМУ ОБРАЗИЛАСЯ МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА

Зранку було похмуро, і Маленька краплинка не випарувалася. Прокинулася вона від дзвінких дитячих голосів. Маленька краплинка побачила ошатну дівчинку й подумала: «Напевно, ця дівчинка захоче зі мною пограти».

Краплинка підстрибнула від нетерпіння й потрапила на блискучу туфельку дівчинки.

— Погана вода, ти намочила мені туфельку! Забирайся звідси! Ти тут не потрібна! — закричала дівчинка.

Маленька краплинка дуже образилася. Добре, що цієї миті ви-зирнуло сонечко, і спекотний сонячний промінець обійняв Маленьку краплинку. Він перетворив її на пару і забрав на небо.

— Вітаю, Маленька краплинко, я рада твоєму поверненню, — усміхнулася хмара.

Але Краплинка нічого не відповіла, бо вона замерзла й перетворилася в крихітну крижинку.

Хмара покликала Фею води й попросила:

— Допоможіть Маленькій краплинці. Вона замерзла й не росте. Може, вона захворіла?

Фея води уважно оглянула крихітку й відповіла:

— Маленька краплинка замерзла від великої образи.

— Так, мене образила дівчинка, — прошепотіла Краплинка. — Вона прогнала мене і сказала, що вода землі не потрібна.

— Ах, не потрібна, — насупилася Фея води. Вона щось прошепотіла, і враз калюжа посеред двору біля будинку дівчинки зникла.

— Няв-няв, дівчинко, куди поділася калюжа? Я хочу пити, — запитало у дівчинки кошенятко.

— Напевно, вона випарувалася, — відповіла дівчинка й відвернулася.

Стало спекотно, дівчинці також захотілося пити, і вона побігла додому. У кімнаті побачила, що в акваріумі майже немає води. Її рибки борсалися серед мокрих водоростей.

— Мамо! — гукнула дівчинка. — Мені терміново потрібна вода для рибок!

— От лихо! У кранах немає води. Не можна вмитися і зварити обід, — сумно сказала мама.

— Куди ж зникла вода? — здивувалася дівчинка.

— Я на водопровідну станцію телефонувала, але ніхто не знає, куди зникла вода, — відповіла мама. — Люди кажуть, що, напевно, хтось воду образив і прогнав.

— Мамо, а вода повернеться, якщо попросити в неї пробачення? — тихо запитала дівчинка.

— Думаю, так. Вона добра і завжди радо напуває всіх: і людей, і звірів, і рослини, — сказала мама і повернулася на кухню.

Дівчинка швиденько прошепотіла кілька разів: «Водичка, вибач мені й швидше повернися. Я тебе дуже люблю. Усім без тебе погано».

Раптом мама радісно вигукнула: «Вода знову біжить!»

Дівчинка налила рибкам води і подивилася у вікно. У дворі кошеня пило з калюжки.

Запитання

- Чому Маленька краплинка образилася на дівчинку?
- Що трапиться, якщо вода зникне назавжди?
- Як потрібно ставитися до води, щоб вона не ображалася?

Творча гра «Кому потрібна водичка»

Діти стають у коло й отримують картки з малюнками різноманітних жителів Землі: рослин, тварин, людей. Одна дитина (ведучий) грає роль краплинки й отримує чашечку з водою.

Педагог читає вірш.

Для чого потрібна водиця?
Щоб попити й умитися,
Дітям, щоб плескати,
Мамі, щоб попрати,

Травці — зеленіти,
Колоскам — дозріти,
Всім деревам, щоб рости,
Всім квіткам, щоб зацвісти.

Потім ведучий бризкає на дітей водою з чашечки. Ті, на кого потрапляють краплі води, мають сказати, для чого потрібна вода тим, хто зображений на їх картках.

Малюнок «Портрет води»

Намалюй портрет води з маленьких краплинок.

ЯК МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА ПОДРУЖИЛАСЯ З ДІВЧИНКОЮ

Коли Маленька краплинка знову підросла, вона попросила хмару:

— Відпусти мене, хмаро, назад на землю, я хочу напоїти кого-небудь.

— І ми, і ми хочемо напоїти кого-небудь! — запищали інші крапельки.

— Добре, краплинки, — відповіла хмара й опустилася нижче.

У цей час дівчинка збиралася гуляти, але мама побачила хмару і сказала:

— Не ходи гуляти, доню. Бачиш, у небі хмара? Скоро піде дощ, і ти промокнеш.

Засмучена дівчинка сіла біля вікна й сумно мовила:

— Чому дітям не дозволяють гуляти в дощик?! Це несправедливо.

— Звісно, несправедливо, діти люблять дощик, — пролунав тоненький голосок.

— Ой, хто це розмовляє? — здивувалася дівчинка.

— Це я, Маленька краплинка. Хочеш покататися на нашій хмарці по небу?

— Авжеж хочу! — зраділа дівчинка.

Хмара спустилася ще нижче й зазирнула у віконце. Дівчинка стрибнула на хмару й попливла над містом.

— Умий нас швидше, хмаро. Ми пилом вкрилися, — попросили вулиці.

— Гарзд, — мовила хмара та полила їх лагідним дощиком.

Заблищали дахи будинків, вулиці й машини чистенькими стали.

За містом було поле з жовтими колосками.

— Напої нас швидше, хмаро, — зашелестіли колоски.

— Добре, — погодилася хмара та полила колоски середнім дощиком.

Колоски підняли догори золоті голівки, і зернятка в них відразу зміцніли й підросли.

А хмара полетіла далі. За полем був ставок із рибками.

— Налий нам води, хмаро, — попросили рибки. — Ставок висох, і ми не можемо плавати.

— Гаразд, — погодилася хмара. Тут пішов такий сильний дощ, що ставок наповнився по самі береги. Рибки весело закружляли, а жаби заквакали.

— Прощай, дівчинко, мені теж пора летіти вниз, — крикнула Маленька краплинка і зникла.

Хмара стала зовсім маленькою. Вона полетіла назад у місто й віднесла дівчинку додому.

— Я на хмарі літала разом із Маленькою краплинкою й бачила, як дощик всім допомагав. Він добрий, він всіх умиває та напуває, — розповіла дівчинка мамі.

— Напевно, тобі наснився сон про дощик, — засміялася мама.

Запитання і завдання

- Чи можна літати на хмарі?
- Уявіть, що ви літаєте по небу на хмарці. Розкажіть, що ви бачите.
- Чи любляєте ви гуляти під дощем?
- Чи може земля жити без дощику?
- Складіть казку про чарівний дощик, під яким усі сміялися.

Гра «Уяви себе дощем»

Діти діляться на пари. Перша дитина з пари закриває очі й простягає руки долонями вгору, інша вистукує пальчиками по долоньках, показуючи, який іде дощ: дрібний чи густий, сильний або слабкий. Перша дитина має здогадатися, який дощик до неї прийшов. Потім діти в парі міняються місцями.

Малюнок «Добра хмара»

Намалюй, як хмара напувала дощиком колоски, квіти або будинки.

МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА ПОТРАПЛЯЄ В ОЗЕРО

Маленька краплинка полетіла з хмари вниз і впала прямо у велике прозоре озеро. Від дощу на озері з'явилися круглі зморшки, які розбігалися. Але щойно дощик ущух, в озері відбилося блакитне небо. На поверхні озера заблищали білі лілеї. У прозорій воді стало видно вертких рибок.

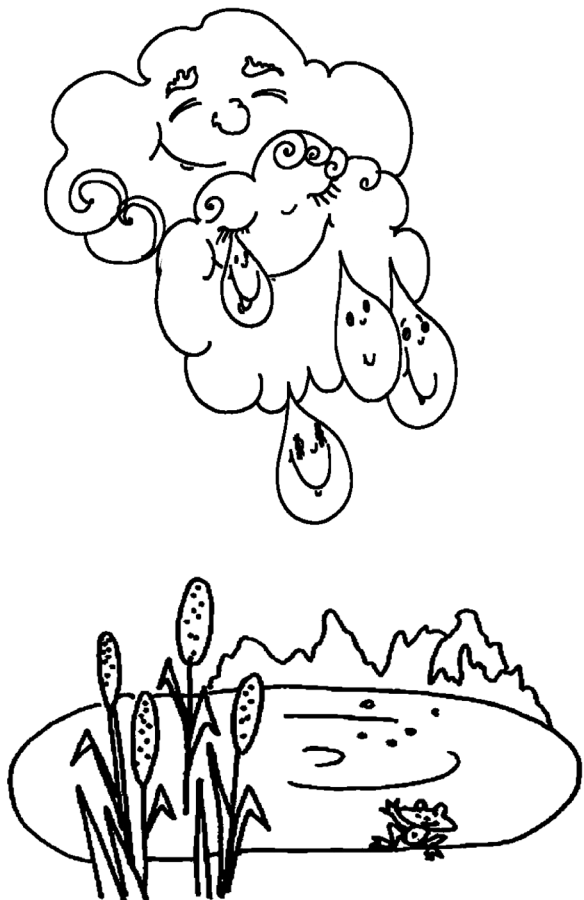
— Озеро, ти таке велике й красиве, — захоплено мовила Маленька краплинка. — У тебе дуже багато краплинок води, і я тут не потрібна.

— Ні, Маленька краплинко, ти мені потрібна, — гулко відповіло озеро. — Без тебе і твоїх сестер я висохну. Гаряче сонечко перетворює мою воду на пару й піднімає її в небо. Я завжди чекаю, коли піде дощик, і вода повернеться до мене назад.

— Хмара сказала мені, що найважливіша справа для кожної крапельки — напоїти кого-небудь. А в тебе, озеро, є головна справа? — поцікавилася допитлива Маленька краплинка води.

— Звичайно, у мене чимало важливих справ. Я прикрашаю землю, напуваю дерева й кущі, звірів і птахів, даю притулок рибкам,

жабкам і водним комахам. Усіх моїх мешканців і не перелічити. Пірни глибше, Маленька краплинко, і ти їх побачиш, — запропонувало озеро.

Краплинка так і зробила, але зараз же виринула й злякано вигукнула:

— Там на дні живуть страшні звірі! Один — із роззявленою пащею, інші — круглі залізні, треті — кошлаті.

— Це старий черевик, сміття й бляшані банки. Їх кидають люди, і моя вода від цього псується, — гірко зітхнуло озеро.

— Навіщо люди це роблять? — здивувалася Маленька краплинка.

— Не знаю, — сумно відповіло озеро. — Я завжди радо зустрічаю людей, катаю їх на човнах і дозволяю ловити мою рибу. Але потім люди кидають у воду сміття. Може, найважливіша справа для людей — кидати сміття?

— Ні, я так не думаю, — засумнівалася Маленька краплинка. — Я знайома з однією дівчинкою. Потрібно знайти її та запитати, яка справа найважливіша для людей?

— З мене витікає струмок, він далеко біжить і багато бачить. Пливи з ним, він допоможе тобі знайти дівчинку, — порадило озеро.

Краплинка так і зробила.

Запитання і завдання

- Чим озеро відрізняється від моря та річки?
- Чи відпочивали ви коли-небудь з батьками на березі озера? Розкажіть, як ви відпочивали і що ви робили (ловили рибу, купалися, розводили багаття).
- Чому деякі люди залишають після себе сміття, коли відпочивають на природі? Що б ви сказали людям, які кидають в озеро сміття?
- Уявіть, що кругла хмарка, пролітаючи над озером, вирішила в ньому скупатися. Що потім сталося?

Гра «Кого напоїло озеро»

Одна дитина (ведучий) грає роль озера; інші діти отримують картки з малюнками різних звірів, птахів чи людей. Вони, не називаючи себе, по черзі просять озеро напоїти їх, дозволити поплавати або порибалити. Ведучий за їх розповідями має здогадатися, хто прийшов до нього.

Плакат «Бережіть озеро»

Намалюй плакат «Бережіть озеро». Діти мають придумати різні знаки, якими позначають те, що не можна робити на озері.

Наприклад, знак, який позначає, що не можна кидати сміття, можна зобразити у вигляді червоного кола зі сміттям усередині, перекресленим червоною рисою; знак, який позначає, що не можна виливати бруд в озеро, — у вигляді чорної краплі, перекресленої червоним хрестом. Діти самі можуть придумати різні знаки.

На плакаті можна написати чотиривірш:

Звертаємося до народу:
Не кидайте сміття у воду,
Береги не забрудняйте,
Озеро не ображайте!

ЯК МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА ПОДОРОЖУВАЛА СТРУМКОМ

Коли Маленька краплинка води потрапила у струмок, у неї навіть у голові запаморочилося від його дзвінкого дзюрчання й швидкого бігу.

— Струмочку, ти куди біжиш? — запитала Маленька краплинка, коли прийшла до тями.

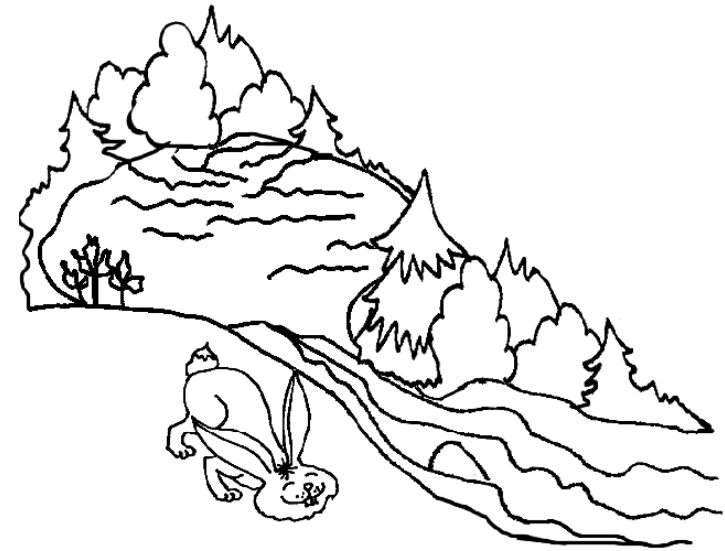
Але струмок не почув її, він дзвінко співав:

— Я лісовий струмок, по камінцях струмую, передзвонюю, коріння дерев обмиваю, булькаю, з очеретами шепочуся. Я пісеньки веселі співаю, насіння дерев розношу, звірів і птахів лісових свіжою водицею пригощаю, усіх тішу.

Я у лісі чарівніший,
Пісні співаю найдзвінкіше,

І гостей кличе завжди
Свіжий смак моєї води.

День і ніч вона струмує.
Приходьте, я вас подивую:
Усіх я щедро напою,
Тому що я вас всіх люблю!

— Струмочку, куди ти біжиш? Ти можеш віднести мене до дівчинки? — гукнула Маленька краплинка щосили.

Цього разу струмок почув її і весело озвався:

— Вітаю, Маленька краплинко! Заспіваймо разом пісеньку!

— Струмочку, мені ніколи з тобою пісеньки співати, — відповіла Маленька краплинка води. — Допоможи мені знайти мою подружку дівчинку.

— Не треба шукати людей, Краплинко, — злякано мовив струмок. — Вони знищать тебе. У мене був братик струмочок, що

витікав із мене. Він вирішив принести мою воду людям і побіг краєм поля, повз села. Але люди почали кидати в нього сміття, гілки, стару траву, зіпсовані овочі. І мій братик загинув.

— Ні, я повинна знайти людей і дізнатися, яка справа для них найважливіша, — пояснила Маленька краплинка.

— Тоді пливи до самого кінця й потрапиш у річку. Ми, струмки, завжди впадаємо в річку. Я з лісу виходити боюся, а річка величезна. Вона тече повз міста й села. Вона допоможе тобі знайти дівчинку, — пояснив струмочок.

Маленька краплинка так і зробила.

Запитання і завдання

- Який смак у води зі струмка? Чим вона відрізняється від іншої води?
- Перелічіть справи, які робить лісовий струмок.
- Як ви думаєте, про що дзюрчить лісовий струмочок?
- Чому братик лісового струмка загинув? Що повинні зробити люди, щоб струмочки ніколи не гинули?

Гра «Лісовий струмок»

Одна дитина грає роль дощової крапельки, решта дітей стають парами у вигляді потічка. Разом говорять:

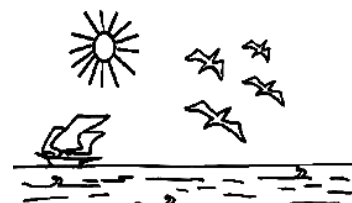
Струмочок у лісі дзюрчить,
Усіх водою він пригостить!
Біжи до нього скоріше,
Частування немає смачніше!

Крапелька проходить під піднятими руками дітей і вибирає когонебудь із пари. Усі разом знову повторюють віршик, а дитина, яка залишилася без пари, «біжить по струмочку».

Малюнок «Місток через струмок»

Уяви, що жителі лісу, мурахи або мишенята, попросили тебе поставити місток через струмок. З яких матеріалів ти б його зробив? Намалюй цей місток.

МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА І ВЕЛИКА РІЧКА

Річка повільно несла свої води кудись удалечінь, вирувала і хлюпала.

«Річка така величезна, що не помітить мене», — подумала Маленька краплинка.

Але річка помітила її і задзюркотіла:

— Дякую, Маленька краплинко, що припливла до мене.

— Куди ти біжиш, сильна і велика річко? — поцікавилася Маленька краплинка.

— Я біжу до моря, — відповіла ріка.

— А що таке море? — запитала Маленька краплинка.

— Море схоже на величезне озеро, у якого не видно берегів. Потрібно плисти багато днів, щоб досягти іншого берега. Море сильне й велике.

— Я не така сильна, як море чи ріка, — задумливо промовила Маленька краплинка, — але можу напоїти травичку або квітку.

— А море дуже сильне, — зауважила річка. — Коли море сердиться, воно піднімає величезні хвилі та жбурляє врізнобіч кораблі.

— Навіщо розбивати кораблі? Хіба це найважливіша справа для моря?! — здивувалася Маленька краплинка.

— Я думаю, що ні. Море часто буває добрим і спокійним! Рибалкам воно дарує багато риби, а люди плавають по морю на кораблях, — пояснила річка.

— Я шукаю одну знайому дівчинку. Може, вона теж плаває по морю на кораблі?

— Швидше за все вона живе в місті на березі, а я напуваю його мешканців чистою водою, — відповіла ріка.

— Коли моя знайома дівчинка прийде до тебе попити, поклич мене, — попросила Маленька краплинка.

— Люди не приходять до мене пити, — засміялася річка. — Вони забирають мою воду і змушують її бігти по трубах у кожний будинок. Багато краплинок трудяться вдень і вночі, щоб напоїти людей. Ти згодна виконувати таку роботу?

— З радістю, — відповіла Краплинка. — Тільки спочатку мені потрібно потрапити до моєї подружки дівчинки, щоб дізнатися, яка справа найважливіша для людей.

— Добре, тоді чекай своєї черги, — звеліла річка.

Дні минали. Одного разу Маленька краплинка помітила, що вода в річці стала брудною.

Річка прогуділа сиплим від бруду голосом:

— Пливи швидше до дівчинки й розкажи їй, що очищувальна станція погано працює. Брудна вода потрапляє назад у мене і бруднить мою чисту воду.

— Я маленька, і дівчинка теж маленька. Ми не зможемо очистити тебе від бруду, — злякалася Краплинка.

— Вам і не потрібно мене чистити. Слід тільки терміново передати, що очищувальна станція, яка воду від бруду чистить, потребує ремонту, — пояснила річка й попросила: — Пливи скоріше, поки я не задихнулася від бруду.

І Маленька краплинка щодуху кинулася вперед.

Запитання і завдання

- Чим річка відрізняється від потічка?
 - Придумайте для річки пестливе ім'я.
- Коментар для педагога.* Перш ніж поставити наступне запитання, покажіть дітям малюнок очищувальної станції і розкажіть, як вона працює.
- Що трапиться з річкою, якщо в неї потраплятиме брудна вода?
 - Уявіть, що річка від брудної води захворіла. Розкажіть, як Фея води її лікуватиме.

Гра «Хто де живе»

Діти отримують картки з малюнками мешканців річки та моря.

За командою педагога мешканці озера й моря мають зібратися у дві різні групи в заздалегідь визначених місцях, наприклад біля двох стільців.

Малюнок «Річка-красуня»

Намалюйте річку в образі гарної феї у блакитній сукні.

ЯК МАЛЕНЬКА КРАПЛИНКА ВРЯТУВАЛА ВЕЛИКУ РІЧКУ

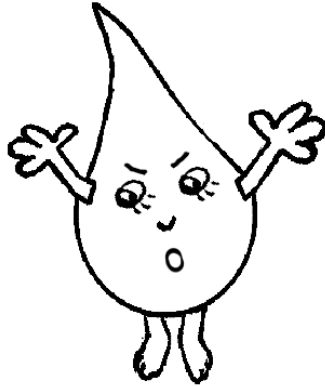
Мама відкрила кран на кухні, але звідти побігла тонка цівка рудої води. Довелося викликати майстра. «Я не можу допомогти. Мабуть, аварія на водопроводі», — пояснив майстер і пішов.

— Може, воду знову хтось образив? — задумливо сказала дівчинка. — Слід знайти Маленьку краплинку і запитати в неї.

— Я тут, дівчинко, — почувся тоненький голосок. Дівчинка озирнулася й побачила, що під краном висить руда крапля води.

— Я не впізнаю тебе, Краплинко: раніше ти була прозора, а зараз каламутна й руда.

— Так, я забруднилася й погано пахну, — сумно відповіла Маленька краплинка. — Ти пам'ятаєш, дівчинко, як весело я плавала в калюжі? А потім я потрапила в озеро, з нього припливла у струмок, а зі струмка — до річки. Я поспішала до тебе, щоб дізнатися, яка справа для людей найважливіша у світі. А ще хотіла напоїти тебе. Тепер я забруднилася і не можу нікого напоїти. Річка звеліла мені розповісти про те, що очищувальна станція погано працює. Брудна вода потрапляє назад у річку й забруднює чисту воду.

— Що ж робити? — засмутилася дівчинка. — Люди не можуть пити брудну воду!

— Не хвилюйся, доню. Потрібно розповісти всім людям про те, що сталося, — вирішила мама. Вони поклали Маленьку краплинку в баночку й вирушили до телевізійної студії.

Спочатку дівчинку та її маму не хотіли туди пускати.

— Ви хочете, щоб люди захворіли від брудної води? — суворо запитала Маленька краплинка.

— Краплинка, що розмовляє! Це буде сенсація! — зрадів диктор телебачення і передав термінові новини: «Навіть Маленька краплинка заговорила, щоб змусити людей берегти воду. Вона просить нас терміново полагодити очищувальну станцію».

Незабаром у будинках знову з'явилася чиста вода, а диктор телебачення сказав:

— Маленька краплинка змусила людей відремонтувати очищувальну станцію, тому що найважливіша справа для людей — охороняти й зберігати дари Феї води: струмочки й озера, моря та річки і навіть маленькі краплинки води.

Запитання і завдання

- Хто такий водопровідник?
- Як ви думаєте, що трапиться в місті, якщо на тиждень у ньому відключать воду?
- Розкажіть, для яких справ вода потрібна у вашому будинку щодня. (Наприклад, вода потрібна мамі, щоб зварити суп і приготувати чай, щоб мити підлогу, прати одяг; потрібна нам, щоб вимити руки й обличчя, щоб скупатися тощо.)
- Чому воду слід берегти? Розкажіть, як ви берегтимете воду.

Гра «Кому допомогли краплинки»

Коментар для педагога. Перед цією грою ще раз обговоріть із дітьми, як вода щодня допомагає мешканцям Землі: кого вона напуває, умиває, наповнює.

Одна дитина — Сонечко, решта — краплинки. На підлозі малюють велике коло. Краплинки стають у коло — це їхній дім. Сонечко сідає на стілець (засинає). Педагог умикає музику, і краплинки бігають по кімнаті. Коли музика зупиняється, усі краплинки завмирають на місці. Сонечко встає і по черзі запитує кожну крапельку, що та зробила. Потім Сонечко має повторити все, що розповіли йому краплинки. Та крапелька, про яку Сонечко розповіло правильно, повертається додому (у коло). Якщо Сонечко — забуло розповісти про яку-небудь крапельку, вона залишається на волі. Завдання Сонечка — повернути всі краплинки додому.

Малюнок «Бережіть воду»

Намалюйте плакат про те, як потрібно берегти воду. Наприклад, можна написати слова «Бережіть воду» різнокольоровими буквами і прикрасити їх зображенням маленьких краплинок води. Можна намалювати, що трапиться з мешканцями Землі, якщо вода зникне. Можна зробити загальну аплікацію з різних малюнків, присвячених воді.

ВОДА В НАШОМУ ЖИТТІ

ПРАЦЬОВИТА ВОДА

Дітям ванну час приймати:
Ручки, ніжки відмивати.
Жде не діждеться водичка,
Щоб умити діток личка.

І мочалочку–сестричку
В помічниці жде водичка,
Щоб помити спинку з милом
Діточкам веселим, милим.

Ображається водичка:
Не прикраса бруд для личка.
Хто красивим хоче стати,
Воду має поважати!

Запитання

- Які ще братики й сестрички є у води? (*Губка, порошок, щітка, ганчірка, відерце, лійка* тощо)
- Чи дружите ви з водою?
- За що потрібно поважати водичку?
- Чому іноді водичка ображається на дітей?

ВІДГАДАЙМО, ХТО ВОНА!

Замазур вона умиє,
І весь посуд перемиє,
І білизну буде прати —
Ніколи відпочивати!
І напрочуд скромна, знаєм.
Хто вона? Чи відгадаєм?

Запитання

- Як ви думаєте, про що цей вірш?
- Чому вода скромна?
- У яких справах вода допомагає мамі, татові й тобі?

Коментар для педагога. Увімкніть кран так, щоб вода текла маленькою цівкою. Попросіть дітей відсунути цівку вбік або зупинити її, не закриваючи кран. Складіть із дітьми казку про те, як ніщо не могло зупинити цівку води, бо вона знала, що живі істоти не зможуть без неї жити.

ПРОХОЛОДНИЙ ДУШ

Якщо тіло гартувати,
Слід про воду пам'ятати.
Холодний душ прийматимеш —
Міцне здоров'я матимеш!

І уранці, і надвечір
Душ корисний для малечі.
Підбадьорить, заохотить,
Дасть насагу для роботи!

Запитання

- Чи любите ви прохолодний душ?
- Хто і як у вашій родині загартовується?

Коментар для педагога. Роздайте дітям контури серця і попросіть розфарбувати його тими кольорами, які найбільше підходять воді.

СТРУМОЧКИ І ЧОВНИКИ

У весняні теплі дні
Струмлять усюди ручаї,
Дзюрчать, сміються і співають,
Дитячі човники гойдають.

Дзюрчить без сну і без спокою
Отой струмочок весняний,
Здається човникам рікою
Із безліччю грайливих хвиль.

Човни в калюжу, як у море,
Кинуть якорі готові,
Щоб сил набратися, відпочити
І по струмках вперед летіти.

Запитання і завдання

- Чому навесні всюди багато струмочків?
- Як ви думаєте, куди потім зникають весняні струмочки?
- Зробіть паперовий кораблик, напишіть на ньому свою мрію і відправте кораблик у плавання струмком.

ПРИГОДИ ЗЕЛЕНОГО ЛИСТОЧКА

Про що розповідає казка

- Краса зеленої сукні землі.
- Роль лісів у житті людей.
- Як люди ставляться до лісів?
- Що люди можуть зробити, щоб зберегти рослини?

ЯК БЕРЕЗОВИЙ ЛИСТОЧОК НАРОДИВСЯ

Посеред галявини в лісі росла величезна береза. Багато було в неї гнучких і густих гілок, і щоліта на них з'являлися нові маленькі гілочки. Одна маленька гілочка виросла на самісінькій верхівці берези. Подарувала їй береза на день народження крихітний зелений Березовий листочок.

Страшно було маленькому Листочку на такій висоті під вітром гойдатися, але незабаром у нього з'явилися друзі, і він перестав боятися. Багато друзів було в листочка, але найкращі — крапелька-росинка та сонячний зайчик. Уранці, щойно Листочок

прокидався, крапелька-росинка вмивала його. Коли сонечко піднімалося над лісом, сонячний зайчик прилітав, щоб іскорки в крапельці-росинці запалити. Листочок посміхався і весело шелестів:

— Як добре жити! Які гожі дерева навколо! Як красиво зеленіє земля! Яке чудове блакитне небо!

— Кар-кар! Дурниці! — закаркала ворона (вона ночувала на березі й почула слова Листочка): — Не радій. Жити тобі недовго. Прийде зима — і загинеш. А ще страшніше люди. Прийдуть і погублять твою березу, плакатимеш тоді.

— Мамо березо, невже скоро прийде зима і я загину? — злякався Листочок.

— Про зиму тобі рано думати. У тебе все попереду, — ласкаво відповіла береза.

— А чому люди такі страшні? — знову запитав Листочок.

— Люди різні бувають. Ті, які люблять нас, зовсім не страшні, — відповіла береза.

— А які люди страшні? — не вгавав Листочок.

— Ті, що гублять дерева, — сердито відповіла береза.

— Навіщо вони роблять це? Хіба ми погані? — запитав Листочок.

— Не думаю, що ми погані. Ми гарні, — задумливо промовила береза. — Я безліч разів чула, як люди говорили про мене: «Яка красуня пухнаста, просто диво!» Одна людина навіть пісню заспівала про березу.

Березовий гай
У весняний розмай
Білокоро сяє,
Погляд привертає.

— Ще ми користь приносимо, — продовжувала береза. — Ми повітря очищуємо, даємо людям колоди, дошки і навіть папір. А люди іноді просто так ламають наші гілки, ранять стовбури ножами й сокирами. Добре, якщо рана неглибока і швидко загоїться. Але в глибокі рани забирається гниль, тоді ми хворіємо й гинемо.

— Чому дерева не скажуть людині, що так не можна? — запитав Листочок.

— Дерева беззахисні й мовчазні, — сказала береза.

— Я захищатиму дерева, — голосно вигукнув крихтний Березовий листочок.

Запитання і завдання

- Які дерева вам подобаються найбільше?
- Розкажіть, які дерева ростуть біля вашого будинку.
- Розкажіть, яку користь дерева приносять людям.
- Як на вашу думку, чи може людина обійтися без дерев?
- Як дерева хворіють? Яким чином відбувається загнивання дерева?
- Для чого люди зрубують молоденькі деревця?

Творче завдання «Дерева в нашому житті»

Коментар для педагога. Намалюйте на аркуші ватману велике дерево без гілок. Попросіть дітей уважно подивитися навколо себе і згадати все, що зроблено з дерев і з допомогою дерев. Діти по черзі перелічують усе, що дерева дають людям. По мірі перерахування педагог малює на дереві гілки.

Потім педагог перевертає ватман і просить дітей подивитися навколо та сказати, що зникне з нашого життя, якщо дерев не стане.

Малюнок «Листочок і його друзі»

Намалюйте гілочку з зеленим Березовим листочком і його друзів — крапельку-росинку і сонячний промінчик.

ІСТОРІЯ СТАРОГО ДУБА

— Я захищатиму дерева, — повторив маленький Березовий листочок на верхівці красуні берези.

— Кар-кар, дурниці! Навіть найбільше дерево не може захиститися від людини, — каркнула ворона.

— Так, синку, ми не можемо себе захистити, — прошептіла береза.

— Ми не можемо себе захистити, — загомоніли слідом за нею інші дерева.

Тут заговорив старий дуб, що ріс неподалік від берези, на краю галявини.

— Послухайте, дерева, мою історію, а потім вирішуйте, чи може дерево само себе захистити, — сказав дуб, і всі дерева затихли.

«Ця історія сталася багато років тому з дубом, на якому я народився. Я тоді був просто молодим зеленим жолудем. Мій дуб ріс не в лісі, а в селі. Усі жителі села його любили. Матері до дуба приносили дітей, щоб він здоров'я їм давав. Хворих до дуба приводили, щоб сила дерева їх лікувала.

Одного разу будинок біля дуба продали приїжджим людям. Через деякий час прийшов новий господар до сусіда й попросив:

— Допоможи мені дуб зрубати: набрид, небо загороджує.

— Та ти що? — здивувався сусід. — Усі жителі села дуб люблять! Він нас від бід охороняє. Прикмета така в нас у селі є.

— Я в прикмети не вірю, — відповів новий господар.

— Невже тобі не шкода таке могутнє дерево рубати? Воно живе вже багато років. Його жолуді наших тварин годують. А раніше, коли голод був, жолудями люди від смерті рятувалися — кашу з них робили й каву варили.

— Зараз голоду немає, а мені дуб небо загороджує. Його листя до самої зими на гілках тримаються, не падають. Якщо ти мені не допоможеш, я завтра сам дуб зрубав, — розсердився господар.

Наточив він сокиру та пилку і ліг спати. Уночі розігралася буря. Блищали блискавки, ураган ламав дерева. Старий дуб скрипів усіма гілками, ніби з вітром розмовляв:

— Не хочу більше жити, вітре. Мені всього п'ятсот років, а сила моя зникла. Перш біля мене добрі люди жили. А тепер людського тепла поруч немає, тож час умирати.

Почувся тріск, дуб похилився. Господар із жахом подумав: «Якщо дерево на мій будинок впаде, нічого від будинку не залишиться». Він вибіг на вулицю і почав благати:

— Не падай, друже! Міцний ти ще. Кажуть, дуби до двох тисяч років живуть.

— У-у-у! Зламаю, перевертаю! — завив ураган.

— Не зламаєш! — крикнув господар. — Він усе наше село від бід захищає, а такий міцний дуб нікому не зламати.

Дуб затріщав і хитнувся так сильно, що земля здригнулася. Господар обійняв дерево, підтримувати став. Тоді дуб випростався. Ураган поступово вщух.

Господар обер п'є і — прокинувся. Сяло сонце, дуб стояв, як раніше. Тільки декілька зламаних гілок валялося на землі.

Вийшов господар на подвір'я, обійшов навколо дуба і сказав:

— Дивний сон мені наснився. Мабуть, життя моє тепер із цим дубом назавжди пов'язане. Живи на здоров'я, богатир.

Відтоді господар із дубом найкращими друзями стали.

Запитання і завдання

- Як ти думаєш, чи може дерево себе захистити?
- Хто повинен захищати дерева?
- Що б сталося, якби господар зрубав дуб?
- Придумай казку про дружбу господаря і дуба.
- Чи може дерево дати людині силу і здоров'я?
- Хотів би ти подружитися з яким-небудь деревом?

Малюнок «Мое дерево»

Коментар для педагога. Попросіть дітей під час прогулянки вибрати собі дерево і поговорити з ним; послухати, як воно шумить листям, і розповісти дереву про себе.

Потім діти малюють своє дерево і придумують казку про нього.

Творче завдання «Захистимо дерева»

Коментар для педагога. Запропонуйте дітям наклеїти всі малюнки дерев на великий аркуш або на смугу шпалер і розповісти, як люди повинні захищати дерева. Педагог підписує всі висловлювання дітей під деревами.

Потім плакат із написом «Захистимо дерева» вивішують у кімнаті або у дворі.

ДОБРА ТРАВИЧКА

— Мати березо, чому люди не розуміють, що дерева корисні? — запитав Березовий листочок.

— Щоб зрозуміти дерева, потрібно вивчити нашу мову, — пояснила береза.

— Дурниці, люди нічого не розуміють! — утрутилася в розмову ворона. — Я літала в місто, просила людей погодувати мене. А люди кричали у відповідь: «Відлітай, не каркай, біду накаркаєш». До чого тут біда, якщо я просто хліба просила?!

— Та ні, вороно, є люди, які розуміють дерева, — промовила горобинка. Її гілки були всипані гронами ягід.

Тут на галявину вийшов лісник, і дерева затихли.

— Молодець, горобинко, багато ягід цього року виростила, не залишайся жителі лісу взимку без вітамінів, — сказав чоловік. Він знайшов дві сухі палиці й підпер ними гілки горобини, які зігнулися від ягід до землі.

Потім лісник вирізав ножом шмат землі разом із травою. Він розпалив у ямці невелике багаття і скип'ятив у казанку чай.

— Який страшний вогонь! — затремтів Березовий листочок.

На його радість, лісник незабаром загасив вогонь. Він акуратно поклав на місце вирізаний шмат землі разом із травою і пішов.

— Я ж казала, є люди, які розуміють дерева. Це лісники. Вони завжди нам допомагають, — лагідно прошелестіла горобинка.

— Тобі лісник допоміг, а травичку він мало не спалив, — сумно зауважив Листочок.

— Травичка найменша в лісі. Шкода її бідну, усі її топчуть, бруднять, у вогні спалюють, — зашелестіла береза.

— Розумні люди мене не сплять, — відповіла травичка. — Бачили: лісник, перш ніж багаття розводити, зрізав мене разом із

землею і корінцями й убік поклав, щоб я не згоріла. А потім на місце повернув.

— Шкода, що всі тебе топчуть, — зітхнув Листочок.

— Не треба мене жаліти. Коли по мені ходять, я тішусь, — прошелестіла травичка. — По зеленому килимку ходити зручніше, ніж голою землею. До того ж я тільки на вигляд слабка. Подивись: зім'яли мене, потоптали, а я ціла!

— Кар-кар, у місті люди тебе миттю витопчуть, — зауважила ворона.

— Не витопчуть. Я зростаю навіть у місті, біля доріг. Ходять по мені щодня та їздять, а я знову тягнуся новими паростками до світла й тепла.

— Мабуть, травичко, у тобі незвичайна сила таїться, — зауважила береза.

— Кар-кар, так, трава буває дуже сильна. Я сама бачила в місті, як кульбабки асфальт розламали, піднялися й розквітли, — закаркала ворона.

— Відкрию вам таємницю, — прошелестіла травичка. — У давнину трава була така ж висока й могутня, як дерева. Але потім їй довелося чимало ураганів і морозів витерпіти. Щоб вижити, стала вона маленька, але силу богатирську зберегла з давніх часів.

Тут на галявинку вискочила зайчиха. Почула вона слова травички і сказала:

— Не думала, травичко, що ти така сильна, але завжди знала, що ти всіх корисніше, найкраща їжа для зайців, соковита і поживна.

У кущах зашелестіло, і зайчиха швидко сховалася. На галявину вибігла руда лисиця. Вона почала квапливо обкушувати зелені травинки.

— Лисице, невже і ти травою харчуватися стала? — здивувалися дерева.

— Не харчуватися, а лікуватися. Звірі завжди травою лікуються, — пояснила лисиця.

— Я не тільки звірів і птахів лікую, а й людину теж. Трава може людей від тисячі хвороб вилікувати, — гордо сказала травичка.

Листочок задумався, а мама береза прошелестіла:

— Виявляється, травичка тільки на вигляд маленька, а безліч великих справ робить: землю зеленим килимом прикрашає, птахів, звірів і людей годує, та ще й цілюща.

— Я теж хочу бути таким же сильним, добрим і корисним, як травичка! — вигукнув зелений Березовий листочок.

Запитання і завдання

- Що в травичці надзвичайне?
- Кого ще в лісі, крім зайців, годує травичка?
- Яка трава годує людину?
- Розкажіть, якими рослинами лікуються у вашій родині.

Малюнок «Могутні кульбабки»

Намалюйте, як кульбабки пробилися крізь асфальт і розквітли. Придумайте казку про сильних, корисних і добрих кульбабок.

Творче завдання «Як травичка росте»

Коментар для педагога. Під час прогулянки мотузкою або паличками виділіть один квадратний метр трави. Попросіть дітей порахувати, скільки різних трав росте на цьому квадратному метрі. Розкажіть дітям про ці трави. Попросіть дітей порівняти, чим відрізняється травичка, яка росте біля доріжок і стежок, від травички, що росте на сонячній галявині, наприклад у парку.

Потім діти можуть намалювати все, що вони побачили. З малюнків дітей можна оформити виставку «Як травичка росте».

ЛІСОВІ КВІТИ

Настало літо. На лісовій галявині зацвіли квіти: ромашки і дзвіночки, кашки та гвоздички. Березовий листочок виріс і став великим, як усе березове листячко. До нього, як і раніше, прилітали його друзі — крапелька-росинка і сонячний зайчик. Але тепер Листочку ніколи було грати з друзями.

Щоранку мама береза говорила:

— Листя — найкраща моя прикраса. Воно гарно шелестить від вітру. Але листочки мають працювати щодня з ранку до вечора. Із сонячного світла і соків, що йдуть від коріння, потрібно приготувати речовини для нової деревини й нових бруньок. Поспішайте, листочки, працювати, скоро прийде осінь, ви пожовкнете і впадете на землю.

— Я боюся осені й не хочу жовтіти, не хочу падати, — заплакав Березовий листочок.

— Не слід боятися осені: усі листяні дерева, навіть сам велетень дуб, утрачають листя восени. Тільки на хвойних деревах голки залишаються зимувати, — пояснила берізка.

— Невже я впаду вниз і розіб'юся? — вигукнув Березовий листочок.

— Дурненький Листочку, — засміялася мама береза, — ти не розіб'єшся. Унизу тебе зустрінуть м'яка земля, квіти і травичка. Усі вони раді опалому листю. Листя вкриває їх узимку від холоду. Листя віддає всі корисні речовини землі. Тоді вона стає м'якою і корисною. На такій землі все дуже добре росте: і трава, і квіти, і дерева.

— Отже, від мене подвійна користь: тут, нагорі, і внизу, на землі, — заспокоївся Березовий листочок і став старанно збирати

корисні речовини. Він дивився зверху на галявину і мріяв: «Коли я впаду, я буду ближче до квітів і познайомлюся з ними. Квіти такі гарні, особливо дзвіночки: вони ніжно дзвенять від вітру».

Іноді в ліс приходили люди. Одного разу Листочок побачив бабусю з онукою.

— Подивися, онучко, яка красива береза, — сказала бабуся. — Я відпочину під нею, а ти погуляй.

Бабуся зручно влаштувалася на м'якій травичці у затінку й задрімала.

— Ой, які гарні дзвіночки! — зраділа дівчинка, подивившись навколо.

— Ця дівчинка розуміє природу. Дзвіночки — найкрасивіші квіти, — радісно прошепелів Березовий листочок.

Але тут він почув, що дзвіночки жалібно дзвенять. Дівчинка почала зривати їх. Тонкі стебла квітів ламалися в її руках, а голівки мляво повисали.

Дівчинка набрала величезний букет і прибігла до бабусі:

— Подивися, бабусю, який гарний букет я зібрала!

Бабуся взяла в руки пониклі дзвіночки й суворо запитала:

— Навіщо ти їх зірвала?! Дзвіночки — дуже ніжні квіти і швидко в'януть.

— Я не знала, що вони такі ніжні. Я їх хотіла вдома в банку з водою поставити, щоб вони наш будинок прикрашали, — сумно пояснила дівчинка і заплакала: — Вибачте мені, дзвіночки, що я вас зірвала і погубила.

— Не плач, ми пробачаємо тебе. Нас багато, і наші брати й сестриці цвістимуть і землю прикрашатимуть, — продзвеніли востаннє дзвіночки й замовкли назавжди.

— Ходімо додому, онучко, — сказала бабуся і взяла дівчинку за руку. — Тепер ти знаєш, що природу слід розуміти, щоб не згубити її.

Запитання і завдання

- Які квіти вам подобаються найбільше?
- Що можна взяти з лісу додому, не завдаючи при цьому шкоди природі?
- Як ви думаєте, що говорять мешканці лісу, коли ви приходите в ліс?
- Розкажіть про свою прогулянку в лісі, про все, що ви побачили і запам'ятали під час цієї прогулянки.

Творче завдання «Хто прийшов до лісу»

Коментар для педагога. Діти стають у коло й отримують картки з назвами різних мешканців лісу: деревами, квітами, ягодами, грибами, птахами чи тваринами.

Потім запропонуйте дітям різні ситуації, наприклад:

1. До лісу прийшли мисливці із собакою.
2. До лісу прийшла бабуся з онукою по гриби та ягоди.
3. До лісу прибігли пустотливі хлопчак.
4. До лісу прийшов лісник і т. д.

Кожна дитина по черзі говорить, що робитиме її лісовий житель, коли до лісу прийдуть ті чи інші люди.

Малюнок «Красивий ліс»

Намалюйте слово «ліс» так, щоб кожна буква була складена з того, що можна знайти в лісі.

У ЛІС ЗА ЯГОДАМИ ТА ГРИБАМИ

У середині лісу на лісовій галявині дозріла солодка суниця. Лагідний дощик часто поливав землю, і під деревами з'явилися перші гриби. По ягоди і гриби до лісу приходили люди. Березовий листочок тепер знав, які люди люблять і розуміють природу, а які — ні. Одних він зустрічав веселим шелестом, а інших — переляканим тремтінням.

Одного разу на галявину прийшли дві сестрички. Березовий листочок радісно помахав їм із височини. Старша сестра Ганнуса погладила білу кору берези й мовила:

— Вітаю, кучерява березо, ми в гості прийшли по лісові подаруночки.

— Що це за подаруночки? — здивувалася молодша сестричка Марійка.

— Сунички та грибочки. Ліс виростив їх, щоб пригостити нас, — серйозно відповіла Ганнуса.

— Але я не бачу цих подарунків, — зітхнула Марійка.

— Це ліс у хованки із тобою грає, — засміялася старша сестра. — Ягідки ховаються у травичці між ромашками і дзвіночками. Розсунь травичку і побачиш.

Марійка присіла навпочіпки, обережно розсунула траву і побачила запашну червону ягідку.

— Як смачно! — вигукнула дівчинка, відправивши до рота ароматну суничку.

— Немає нічого смачніше, — погодилася Ганнуса і стала збирати суницю до кошика.

Поки вона зривала одну ягідку, її оченята вже бачили іншу й примічали третю. Марійка ображено вигукнула:

— Так нечесно. Від тебе ягідки не ховаються, а я не можу їх знайти.

— Сонячний зайчику, допоможи молодшій сестричці ягідки шукати, — попросив Березовий листочок. — Вона ще маленька, не здогадується, що потрібно під листочки заглядати.

Сонячний зайчик слухняно застрибав по високій шовковистій травичці.

— Ой, бачу-бачу, під листочками червоні іскорки горять, — зраділа Марійка. Вона стала рвати суничку разом зі стеблинками і незабаром набрала веселий суничний букетик.

— Марійко, навіщо ти це зробила? — із докором вигукнула сестра. — Бачиш, на кожному кущику є зрілі ягідки, а є й недостиглі,

і навіть білі суничні квіточки. А ти їх зірвала і не дала суничці дозріти.

— Добре, я буду збирати тільки стиглі ягоди, — погодилася Марійка.

Нарешті дівчатка наповнили кошики ягодами й сіли під березою відпочити.

— Ягід ми набрали, а грибів мало знайшли, тільки дві сироїжки, — зітхнула Марійка.

— Зараз відпочинемо і ще пошукаємо, — запропонувала Ганнуса.

Дівчата вирушили на пошуки грибів. Ось Марійка радісно закричала:

— Ганнусю, дивися, я найкрасивіші гриби знайшла. Червоні, у білу цяточку.

— Не чіпай, Марійко, це мухомори, — злякано відповіла старша сестра. — Вони гарні, але ними отруїтися можна.

— Ах ви, шкідливі гриби! Хотіли мене отруїти. Зараз я вас на шматочки розламаю! — розсердилася Марійка й схопила палицю.

— Стій, не чіпай мухомори, — попросила Ганнуса. — Бабуся казала, що білки сушать мухомори на зиму, і лісові лосі їх їдять. У лісі нічого даремно не росте, деякі ягоди чи гриби для людей отруйні, а для птахів і звірів — корисні.

— Який добрий ліс, для всіх він свої подарунки приготував, — задумливо промовила Марійка і побачила у траві за мухоморами величезний гриб у помаранчевому капелюшку.

— Подивися, Ганнусю, який великий гриб я знайшла, — гукнула Марійка.

— Це червоноголовець-велетень. Чудовий і смачний гриб. Напевно, найперший у цьому лісі виріс, — пояснила старша сестричка.

— З такого величезного гриба бабуся нам зварить цілу каструлю грибного супу, — зраділа Марійка.

— Ні, гриб-велетень також не слід чіпати, — звеліла Ганнуса. — Бабуся казала, що такі старі гриби для супу не годяться. У них уже спори з-під шапки сиплються. Нехай цей гриб живе і спори для нових грибниць розсіває.

— Прощавай, грибе-велетню, — сказала Марійка, мало не плачучи.

— Дівчата, подивіться на мене, — раптом пролунав голос.

Сестрички озирнулися і побачили на грибі-велетні маленького гномика в сірому оксамитовому костюмі й величезному коричневому капелюсі.

— Я, грибний гномик, хочу вам допомогти. Ідіть за мною, — звелів малюк.

Пішли дівчинки за гномиком, і він привів їх назад на галявину, прямо до берези.

Розсунув гномик кущі позаду берези і показав сестричкам п'ять підберезників, один одного красивіше.

Зраділи дівчатка, акуратно зрізали грибки і до кошика поклали.

— Їжте на здоров'я. Ви мені сподобалися: лісом акуратно ходите, грибниці не псуєте, — сказав гномик.

— Спасибі тобі, гномику, що смачні гриби в лісі для нас виростив, — подякувала Марійка.

— Я гриби не вирощував. Вони самі спорами розмножуються, а я грибниці охороняю. Прийде до лісу горе-грибник, побачить один грибок і розриває землю навколо. У таких розритих місцях грибниця висихає і вмирає, вона ж на самому верхньому шарі ґрунту живе. Ось я і намагаюся всі поранені грибниці знову мохом укрити. Та за всіма грибниками хіба встежиш? Якщо ви зустрінете такі розриті місця, допоможіть мені, укрийте грибницю мохом.

— Обов'язково допоможемо, — пообіцяли дівчатка. — Дякуємо тобі, ліс, за подаруночки.

— Приходьте до нас іще, — весело затріпотів Березовий листочок.

— Приходьте до нас іще, — заблищали сонячні зайчики.

— Приходьте до нас іще, — задзвеніли лісові дзвіночки.

Запитання і завдання

- Розкажіть, які ягоди ви збирали в лісі чи на луках.
- Чи любите ви збирати гриби?
- Чому не можна в лісі ламати гриби й розривати землю біля них?
- Які страви готують у вас удома з грибів?

Гра «Збери ягідки і гриби»

Ведучий виходить із кімнати, а педагог ховає картки з малюнками ягід і грибів у різні місця. Ведучий повертається і шукає картки. Якщо він далеко від них, діти всі разом кричать, що «ягідка» не дозріла. У міру наближення «ягідка» все більше дозріває. Коли ведучий підходить до того місця, де захована картка, діти повідомляють йому, що «ягідка» дозріла. Завдання дитини — якнайшвидше зібрати «ягідки» і «гриби».

Малюнок-аплікація «Лісові подарунки»

Намалюйте гарний візерунок із лісових дарів.

Коментар для педагога. Можна запропонувати кожній дитині намалювати один подарунок лісу: ягідку, грибок, шишку або листочок. Потім діти вирізають свої малюнки і на великому аркуші ватману роблять загальну аплікацію «Лісові подарунки».

ЯК ЛИСТОЧОК БЕРЕЗУ ВРЯТУВАВ

Настала осінь, і береза одяглася в золоту сукню. Сонячний зайчик прилетів у гості до Листочка й весело вигукнув:

— Сонечко позолотило тебе, і ти сам став як сонячний зайчик!

— Так, мені подобається мій наряд, але скоро ми розлучимося, — зітхнув Листочок.

— Не сумуй, літо було хорошим, і я тебе не забуду, — засіяв сонячний зайчик.

— Так, літо було дуже хорошим. Я багато працював і багато чого навчився.

Останні слова Листочка заглушили гучні голоси дітей. Вони прийшли до лісу на прогулянку разом з учителькою.

— Подивіться, діти, на цю красуню березу, на горобину і на дуб. Усі дерева навколо нас живі, як ми, люди, — розповідала вчителька. — Вони дихають, сплять і працюють. Деревата можуть відчувати і навіть по-своєму говорять.

— Правильно, правильно, — схвально зашуміли дерева.

Учителька й діти пішли в глибокий ліс, але два хлопчики залишилися на галявині.

— Не вірю, що дерева відчують, — сказав один і відламав гілку в берези.

— Нехай дерево мені що-небудь скаже, — засміявся інший і почав вирізати ножиком на корі берези своє ім'я.

— Ці хлопці погублять березу. Слід прогнати губителів, — вирішив Березовий листочок. Він перелякався й відірвався від своєї гілки.

Повільно кружляючи, Листочок опустився біля пня на краю галявини і заплакав:

— Що робити?! Я обіцяв захистити березу, але не зміг!

— Не гомони, ти мені заважаєш рахувати запаси в коморі!

З-під пня виглянула польова миша й сердито поглянула на Листочок.

— Там хлопчиська гублять березу. Прожени їх, — став просити Листочок.

— Я не можу прогнати хлопчаків. Але тут неподалік, у старому барлозі, живе лісовик. Хоча вдень він із барлога не вилазить, слід умовити його допомогти. Якщо люди дерева погублять, нам жити ніде буде, — пробурмотіла миша, підхопила Листочок і шмигнула в кущі.

Хлопчаки тим часом стрибали навколо берези й весело кричали.

Раптом хтось схопив хлопців гілками-лапами і підняв їх над землею.

— Ой, хто це? — злякалися хлопчики.

— Я лісовик, охоронець лісу, — пробурмотіла істота. — Деревата, хто з вас цих бешкетників розуму навчить? Чи мені їх у каміння перетворити?

— Я боюся хуліганів, — затремтіла листочками осинка.

— Мені бешкетники не потрібні, — відповів величавий дуб.

— Вони мене поранили, але я навчу їх розуму, — погодилася береза.

— Чисте в тебе серце, береза, — відповів лісовик, і хлопці відчували, як вони летять прямо до берези. Один потрапив до коріння берези, а інший — у стовбур. Не встигли хлопці прийти до тям, як береза наказала:

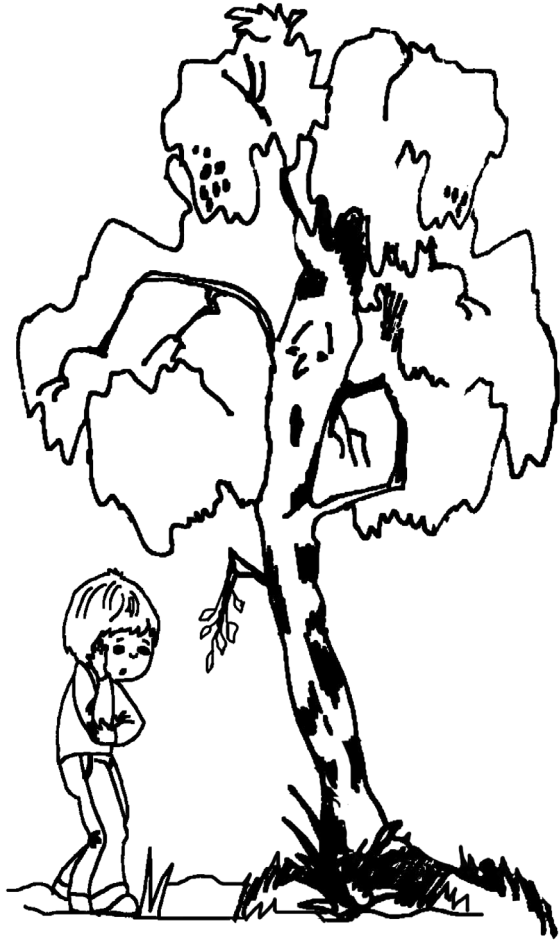
— Швидше за роботу. Ти, коріння, кріпи мене до землі й здобувай із неї їжу. Ти, стовбуре, проводи їжу від коренів до гілок.

— Я не втримаю таку величезну березу, — запхикав хлопець-коріння.

— У мене болять поранені місця, — заскіглив хлопець-стовбур.

— Якщо ти, коріння, не втримаєш мене, я впаду і загину. Потрібно не хникати, а швидше загоювати рани. Інакше я почну гнити й помру, — суворо сказала берізка.

— Ау-ау, хлопчики, де ви?! — пролунав крик учительки.

— Гаразд, для першого уроку достатньо, — сердито пробурчав лісовик. Він махнув лапою, і перелякані хлопці знову опинилися біля берізки.

— Ось ви де! Ходімо назад, — сказала вчителька, виходячи на галявину.

— Вибач нас, берізко, — прошепотів один хлопчик, йдучи з лісу.

А другий мовчки погладив білосніжну кору берізки.

— Спасибі тобі, мишко. Ти врятувала мою матусю березу, — прошелестів Листочок.

— Це не я, а лісовик постарався, — відповіла миша й додала: — Ти хоробрий Листочок. Хочеш у моїй норі жити і її прикрашати?

Листочок погодився, і лісова миша забрала його до своєї нори. Довгими зимовими вечорами вони згадували літо і ліс, дерева і сонечко, а на душі в них було затишно і спокійно.

Запитання

- Чого навчила хлопчиків ця історія?
- Як ви думаєте, чи можуть дерева і рослини чути, відчувати і розуміти людину?
- Чи вмієте ви розуміти природу?
- Як ви думаєте, хто врятував березу?

Творче завдання «Казка про літо»

Діти діляться на пари. Одна дитина грає роль польової миші, а друга — Березового листочка. У сценці-діалозі діти від імені своїх героїв розповідають, про що згадували миша і листочок у норі довгими зимовими вечорами.

Малюнок-аплікація «Осінній Візерунок»

Коментар для педагога. Запропонуйте дітям під час прогулянки зібрати букет з осіннього листя. Потім на великих аркушах ватману діти роблять гарні аплікації з листя.

ВІРШІ ПРО ДЕРЕВА І КВІТИ

Творче завдання «Угадай дерево»

Коментар для педагога. Під час прогулянки в парку або на екскурсії в лісі прочитайте дітям вірші й попросіть їх знайти дерева, описані у віршах.

Запитайте дітей, чим відрізняються дерева. Попросіть дітей розглянути листя та насіння різних дерев, порівняти їх форму і зовнішній вигляд.

Запропонуйте дітям погладити кору різних дерев, порівняти запах кори і розповісти про свої спостереження й відчуття.

МАЛЕНЬКИЙ КЛЕН

Дерево це лісове
Вітає радісно мене.
Гілки-руки простягнуло,
Листям радісно кивнуло.

Дерево це зветься кленом.
Він вже пишний і зелений,
Він на пана дуже схожий:
Витончений і пригожий.

НОВИЙ ДУБОК

Вчора я по лісу йшов,
Жолудь на землі знайшов.
В жолуді дубок сидів,
І в щілинку він глядів.

Я жолудь в землю закопав,
Зверху листя накидав.
Хай росте в лісі дубочок,
Дуба крихтінний синочок.

ГОЛКИ В ЯЛИНКИ

Ялиночка, як їжачок,
Має безліч голочок.
Із них така пухнаста шуба,
Що в ній і взимку тепло буде.

Голки колються легенько,
Та не лякайся, моє серденько:
Їх лякатись не годиться,
Не уколи то — дрібниці.

ЗАПАХ СОСНИ

Сосни мають пишні голки:
Вони довші, ніж в ялин.
Їх стовбури, стрункі та тонкі,
Стрімлять у височінь.

Сміється сонечко у кронах,
Пташиних голосів розмай,
Йде запах від смоли густої —
Так пахне рідний край.

БЕРІЗКА ПІСЛЯ ДОЩУ
Посміхається берізка,
І дощові краплинки
Під сонечком виблискують,
Неначе намистинки.

Промінь в краплях виграває,
І краплиночки зникають.
Гілочки, як коси, в'ються,
Зеленіють і сміються.

Гра «Чиї це насіння»

Коментар для педагога. Зберіть опале насіння дерев. Діти стають у коло і витягують долоньки. Педагог вкладає дітям у долоньки насіння різних дерев, які ростуть поблизу, і каже:

Ми по лісу йшли,
Насіння знайшли,
Та додому не взяли,
Їх деревам віддали.

Нехай ростуть горобинки,
І сосонки, і осинки,
Зеленіють, підростають,
Землю нашу прикрашають.

Після цього діти мають підбігти до тих дерев, насіння яких опинилося в долоньках, і дбайливо покласти насіння в траву поблизу них.

Творче завдання «Прогулянка луками»

Коментар для педагога. Під час прогулянки в парку або екскурсії на луки прочитайте дітям вірші про квіти і попросіть їх

порахувати пелюстки в різних квітів, порівняти їх форму, запах і колір.

ЛУГОВА КВІТКА

У лузі квіточка ясна —
Весни подруга красна.
У неї є сім пелюстків —
Дві доньки та п'ять синків.

П'ять синків і дві доньки
Із сонцем грають в піжмурки.
Якщо дощик поливає,
Вся родина засинає.

А як сильний вітер дме,
Квітка з ним в танок іде,
Веселяться пелюстки —
П'ять синків і дві доньки.

ЗОЛОТИСТА КУЛЬБАБКА

Яскрава золота кульбабка,
Неначе сонячне дівчатко,
У полі навесні з'явилась,
Із жовтим кольором здружилась.

І на землі то тут, то там
Сонечки кивають нам.
У небі сонечко одне,
А в полі сонечок рясне.

РОМАШКА

Ромашка — сонячна дочка,
Наймиліша квіточка,
У спідниці білосніжній,
Посміхається нам ніжно.

А золотава серединка
Неначе сонячна іскринка.
У її саяві вся земля —
Узлісся, луки і поля.

ДЗВІНОЧОК

Дзвіночок синій пустотливий
Голівкою кивав грайливо.
Дінь-дон, дінь-дон, дінь-дінь —
Співав привітно він усім.

Хотів його додому взяти,
Щоб весело дзвенів у хаті,
Зірвав — схилив голівку він,
І зник його веселий дзвін.

ПІДСНІЖНИК

Як у ліс прийшла весна —
Квітка крихітна зросла.
То весни малий друг, ніжний, —
Тоненький лагідний підсніжник.

Склавши пелюстки свої,
Першим виліз із землі,
Щоб усім нам нагадати:
Час вже весну зустрічати.

КОНВАЛІЯ

Ось конвалія тендітна
На галявині розквітла.
Маленька квіточка чарівна
Стоїть немовби королівна.

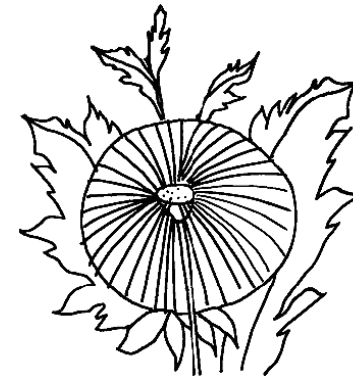
Стеблинка вигнута грайливо,
На ній білесенькі перлини.

Аромат її чарівний
У повітря ніжно лине.

Оленка квіточку знайшла,
Але з лісу не взяла:
Нехай росте усім на диво
Ця справжня лісова перлина!

Творче завдання «Розмова з квіткою»

Коментар для педагога. Попросіть дітей поспостерігати за життям комах на квітах і уявити себе будь-якою комахою. Потім діти мають придумати і розповісти, про що розмовляють квіти й комахи.

КІМНАТНІ РОСЛИНИ

Про що розповідає казка

- Кімнатні рослини — краса нашого будинку.
- Кімнатні рослини — мініатюрні жителі різних країн.
- Учимося доглядати за кімнатними рослинами.

Зелені вчителі

Коментар для педагога. Сьогодні складно знайти дитячий садок або будинок, у якому б не було кімнатних рослин. Ці маленькі зелені друзі приходять до нашого будинку, щоб заповнити брак спілкування з природою. Мало того, сюди приходять зелені жителі з усієї земної кулі. У кожному будинку, де розводять кімнатні рослини, можна зустріти представників усіх континентів:

- алое, бальзамін, фінікова пальма — з Африки;
- плющ — з Європи;
- кактуси, бегонія, традесканція — з Америки;
- фікус, примула, троянда — з Азії;
- циссус — з Австралії.

Але діти далеко не завжди звертають увагу на кімнатні рослини, не вміють, а часто й не хочуть дбати про них.

Діти вивчають кімнатні рослини в дитячому садку, але це вивчення часто зводиться до того, щоб діти зуміли назвати, наприклад, п'ять кімнатних рослин. Таке запам'ятовування назв

тренує пам'ять дитини, але нічого не дає з точки зору екологічного виховання. Навіть якщо діти запам'ятають назви рослин, але не полюблять їх, не навчаться дбати про них,— результат буде мінімальним.

Як же зробити, щоб домашні зелені друзі вчили малят любові до природи, розвивали в них вміння піклуватися про навколишній світ?

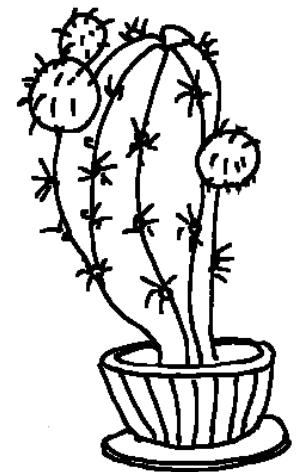
Слід зробити так, щоб діти познайомилися з кімнатними рослинами, подружилися з ними й полюбили їх. І тут на допомогу прийдуть казки про кімнатні рослини.

Казки розкажуть дітям, що кімнатні рослини різні за зовнішнім виглядом, характером і умовами життя. Казка навчить дитину бачити красу рослин, допоможе зрозуміти роль кімнатних рослин у житті людини та їх вплив на людей. Казки пояснять, чому в тих чи інших кімнатних рослин з'явилися інші імена: сторічник (алое), щучий хвіст (сансевієрія), Ванька-встанька (бальзамін) тощо.

За кожною казкою неодмінно слід проводити ігри, конкурси малюнків, виконувати завдання, розвивати творчість дитини. Особливо важливі практичні завдання. Можна придумати різноманітні практичні та творчі завдання разом із дітьми.

Запропонуйте дітям за допомогою лупи докладно розглянути чудові подробиці життя тієї або іншої кімнатної рослини.

Навчіть їх розводити рослини за допомогою розмноження, коли з невеличкої гілочки виходить кілька нових рослин. А фіалка, наприклад, розмножується листям: у воді листок дає корінці, а потім легко вкорінюється у ґрунті.

Важливо, щоб кожна дитина сама вибрала для догляду ту рослину, яка їй найбільше подобається, придумала їй ім'я, яке б відбивало її особливості, склала казку про неї.

Запропонуйте дітям погладити, понюхати листя кімнатних рослин і з'ясувати, які вони на дотик, доторкнутися до ґрунту, камінчиків і розповісти про свої відчуття.

Кімнатні рослини діти можуть навіть використовувати в іграх, створюючи з них ліс для ляльок або африканські джунглі. Але, звичайно, використовувати кімнатні рослини в іграх потрібно дуже обережно, не забуваючи про те, що вони живі.

З малюнків, розмальовок, казок можна разом із дітьми створювати цілі альбоми або фотоальбоми. Тоді кімнатні рослини стануть не просто прикрасою будинку, де живе дитина, а перетворяться на зелених друзів і вчителів для наших дітей.

АЗАЛІЯ І БІЛИЙ КІТ

Найбільше бабуся Марія любила свого білого з блакитними очима і рожевими вушками кота.

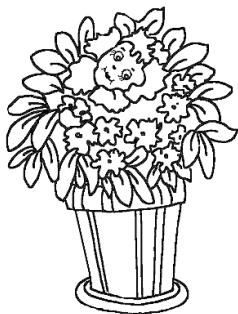
— Ах ти красень, — гладила Марія котика по пухнастій спинці.

— Мур, мур, мур, правильно, — задоволено муркотів кіт.

Але ось у Марії з'явився новий друг: вона вирішила прикрасити свій будинок і купила кімнатну квітку — рожеву азалію з безліччю ніжних бутонів.

Продавець пояснив Марії, що азалія любить вологу, світло і прохолоду. Марія дбайливо доглядала за красивою рослиною, і в азалії щодня розпускалися нові рожеві квіти. Господиня ніжно говорила:

— У моєму будинку оселилося чудо. Краса квітки тішить серце.

Це білому котові зовсім не подобалося, і він бурчав:

— Через цю азалію господиня мене зовсім забула.

Кіт часто сичав на азалію, а якось навіть ударив квітку лапою.

— Негайно вийди в коридор, бешкетнику, — розсердилася Марія.

— Подумаєш, це просто рослина! Коли її квіти зів'януть, уся її краса зникне, — пирхнув кіт, віддаляючись.

Марія часто відкривала вікно, щоб квітка дихала свіжим повітрям. Одного разу холодне повітря розбудило кота, який дрімав на дивані.

«Я застуджуся через цю принцесу! Зараз я провчу її», — сердито зашипів кіт і стрибнув до азалії. Азалія злякано зіщулилася, але до кімнати увійшла Марія, і кіт прошмигнув під диван. Вид азалії стривожив господарку. «Напевно, квітці холодно», — подумала Марія і закрила вікно.

Кіт здивувався: «Не поскаржилася на мене! Отже, не ябеда».

Наступного дня сонечко заглянуло в розкрите вікно й розкидало сонячні зайчики на стінах і на полицях із вазами. Кіт стрибав за сонячними зайчиками, немов кошеня. Він скочив на стіл, потім на полицю, і найкрасивіша ваза, полетівши вниз, ущент розбилася. На шум прибігла Марія. Раптом кіт почув голосок азалії: «Швидше ховайся за мною!»

Кіт чимдуж кинувся до квітки і сховався за її пухнастими гілками, усипаними рожевими квітами. Марія, нікого не побачивши, подумала, що винен вітер і, зібравши осколки вази, пішла.

— Ти пожаліла мене. Ти добра квітка, — промуркотів білий кіт.

— А ти найкрасивіший кіт на світі, — ласкаво відповіла азалія. — Ми могли б стати друзями.

— Так, могли б, — погодився кіт.

Відтоді білий кіт і азалія подружилися. Кіт оберігав квітку. Коли азалія хотіла пити, кіт біг до Марії і голосно нявчав. Він часто влаштовувався на підвіконні біля азалії і розповідав їй про свої пригоди.

Азалія була щаслива, що придбала вірного друга.

Запитання

- Як ви думаєте, чому з усіх квітів бабуса Марія вибрала азалію?
- Є у вас кімнатні рослини, від яких стає радісно на душі?
- Як ви думаєте, чи можуть кімнатні рослини і домашні тварини дружити?
- Як потрібно доглядати за азалією?

Гра «Обери квітку»

Усі діти стають у коло й отримують картки з малюнками кімнатних рослин. Одна дитина (ведучий) встає в центр кола. Діти по черзі голосно називають свої кімнатні рослини. Потім педагог говорить до ведучого:

Квіточки біля віконечка
Посміхаються до сонечка.
На них поглянь уважно ти,
Для себе друга обери.

Ведучий вибирає одну дитину й називає її квітку. Обрана дитина встає в центр кола і стає ведучим. Потім гра повторюється.

Малюнок «Розфарбуй азалію»

Подивіться малюнки різних азалій. Розкажіть, яка азалія вам сподобалася найбільше. Розфарбуйте азалію своїм улюбленим кольором.

ДОМАШНІЙ САДОК

Коли азалія відцвіла, вона засумувала і поникла.

«Потрібно погодувати азалію вітамінами, вона витратила багато сил на цвітіння», — подумала бабуса Марія. Але вітаміни не допомогли, і тоді Марія вирішила купити для азалії друзів. Вона пішла до квіткового магазину й купила різнокольоровий кротон і тендітну синьооку фіалку.

«Подивися, кого я тобі принесла, мила азаліє!» — сказала господиня, входячи до кімнати з новими рослинами. На радість Марії, азалія незабаром ожила.

«Виявляється, квітам теж потрібні друзі», — зрозуміла Марія і перетворила свою кімнату в чудовий домашній садок.

Часом Марія дивувалася: «Як я раніше жила без квітів? Вони втішають, радують, знімають утому. Подивисься на них — і веселіше стає».

Навіть білий кіт полюбив квіти і привітно їх зустрічав. Коли в будинку з'явився біло-рожевий цикламен, кіт обнюхував його і муркотів:

— Чарівно, мур-мур-мур, прекрасно пахнуть ваші ніжні прохолодні квіточки на довгих тонких ніжках, які тільки в балерин бувають!

— Спасибі, котику. Мене тішить те, що я сподобався вам, — зрадів цикламен.

— Тепер господині додасться клопотів. Вам, напевно, потрібен особливий догляд? — запитав кіт.

— Що ви, доглядати за мною зовсім не складно. Тільки поливати мене не можна зверху, як більшість квітів: мої стеблинки не люблять надлишку вологи. Краще занурювати горщик зі мною в м'яку воду, ото й усе. Дякувати Богові, Марія це знає дуже добре, і я абсолютно спокійний.

— У м'яку воду? А що це за вода така? Чарівна, чи що? — здивувалася азалія.

— М'яка вода — це дощова або річкова вода, — увічливо пояснив цикламен.

— А якщо річка далеко або дощу довго не було, тоді звідки для вас воду діставати? — допитувалася азалія.

— Тоді питиму відстояну воду, з якої випарувався несмачний хлор. Терпіти його не можу! — роздратовано відповів цикламен.

— О пане, та ви добре знаєтеся на воді, — захоплено вигукнула азалія.

Роздратування цикламена відразу ж минуло, і він привітно відповів:

— Я сам про це дізнався від Марії.

— Марія всіх нас поливає м'якою водою кімнатної температури, — гордо сказала азалія, — щоб наші корінці не застуджувалися, а листя й пуп'янки не опадали. Вона рихлить землю, щоб корінцям легше дихалося, не забуває протирати листя м'якою мокрою губкою, і воно завжди сяє свіжістю. А коли ми зростаємо, пересаджує нас у більш просторі горщики.

— Так, пощастило нам із господинею! — розважливо мовив мудрий фікус. — Вона поливає нас тоді, коли ми хочемо пити; додає вітаміни, коли ми слабшаємо; відкриває вікно, коли нам душно!

Запитання і завдання

- Подивіться фотографії різних домашніх рослин. Знайдіть серед них рослини, згадані в казці.
- Чи можуть кімнатні рослини сміятися, веселитися чи сумувати?
- Як квіти впливають на людину?
- Яка вода є найкращою для поливання кімнатних рослин?

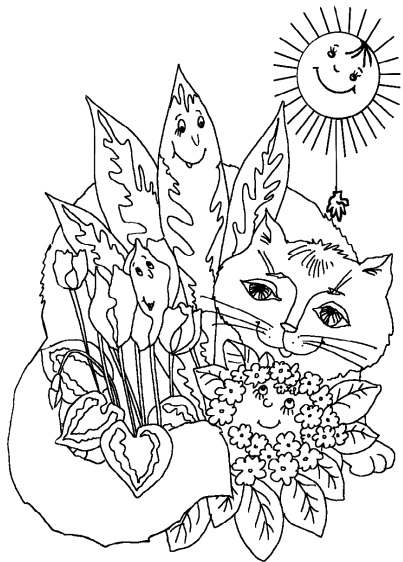
Гра «Здогадайся, що потрібно рослинам»

Діти стають у коло й отримують картки з малюнками кімнатних квітів. Одна дитина (ведучий) грає роль господаря (господині). «Рослини» по черзі жестами показують, як за ними потрібно доглядати: поливати, підгодовувати вітамінами, протирати листочки, розпушувати землю, пересаджувати. Якщо ведучий здогадується, чого потребує та чи інша рослина, він отримує картку з малюнком рослини.

Коментар для педагога. Після гри обговоріть із дітьми, якого догляду потребують ті чи інші кімнатні рослини, і доручіть дітям подбати про кожну рослину індивідуально.

Малюнок «Угадай рослину»

Подивіться малюнки різних кімнатних рослин. Знайдіть серед них рослини, згадані в казці. Намалюйте, як рослини посміхаються.

ХТО ПРЕКРАСНІШИЙ

Кімнатні рослини любили поговорити про свою красу. Одного разу осока, кивнувши своїм зелено-білим довгим листям, сказала сусідові кротону:

— Любий кротоне, подивіться, яке довге в мене листя. Я добре зростаю в тіні й на сонці, у вологому ґрунті й у майже сухій землі.

Але кротон навіть не глянув на осоку, він із любов'ю оглядав свої глянцеві, пурпурні, вишневі й жовті із зеленими розводами широкі листочки.

— Я схожий на яскраве вогнище, — гордо заявив він. — Усім подобаються мої вогняні кольори, що освітлюють навіть темні кімнати!

Бордовий колеус із м'якими, як у кропиви, оксамитовими листочками перервав хвалька:

— Друже кротоне, ти красивий, але примхливий: і протягів боїшся, і повітря тобі потрібне вологе, і вітамінів багато. Я теж барвистий, але не ніженка.

Кротон ображено здригнув вогняними листками і відповів:

— Так, мені потрібні умови, але я живу довго, а твоя краса швидко зникає!

— Щовесни мої черешки дають нові корінці, і я знову виростаю молодим і прекрасним, — не здавався впертий колеус. — Я люблю літо, світло й воду. Обожаю, коли Марія у спеку обприскує мене прохолодною водичкою.

Сторічник, слухаючи, як рослини вихваляються, теж не втримався:

— Може, я не красивий, але я найкорисніша рослина в нашому садочку! Моє довге соковите листя містить цілющу речовину — алоїн. Одного разу наша добра Марія сильно поранила палець.

Вона швидко зрізала шматочок мого листочка, розрізала його вздовж і приклала до ранки. Кров одразу зупинилася, а ранка швидко загоїлася. Я їй опіки, і удари, і навіть застуду вмію лікувати.

Усі рослини здивовано замовкли.

— А воду ви любите? — запитав вразливий цикламен.

— О, ні! Мене не можна часто поливати і тим більше — ставити у воду. Я сам довго зберігаю вологу у своєму восковому листі, — відповів сторічник.

— Чому вас звать сторічником? Ви сто років живете? — допитувався цикламен.

— Сторічником мене звать у народі, а моє справжнє ім'я — алое. Багато хто думає, що я квітну один раз на сто років, але в кімнатних умовах я взагалі не квітну, тільки на волі або в оранжереї.

Голосна розмова рослин розбудила старий фікус, який дрімав.

— Що трапилося?! — суворо звернувся він до квітів.

— Кротон уважає, що його листя найгарніше! — пояснила осока. Фікус похитав своїми широкими темно-зеленими глянцевиими листочками і добродушно сказав:

— Друзі, усі ми різні, але ми рослини одного садка. Наша добра Марія всіх нас любить однаково.

Мудрі слова фікуса заспокоїли квіти. Вони заснули міцним сном, і наснився їм прекрасний сад, у якому щасливо росли всі квіти землі.

Запитання

- Яка кімнатна рослина здається вам найкрасивішою?
- Кого вам нагадує красень кротон? Чи знаєте ви кімнатні рослини, листя яких схоже на квіти?
- Що спільного між кротоном і колеусом?
- Чим корисний сторічник? Чи були у вашому житті випадки, коли сторічник допоміг вам видужати?
- Яка кімнатна рослина здається вам наймудрішою?

Коментар для педагога. Прочитайте дітям правила поливання.

ПРАВИЛА ПОЛИВАННЯ РОСЛИН

1. Воду для поливання слід налити в посуд із широким горлом і залишити його відкритим декілька днів. З води випарується хлор.
2. Перед поливанням потрібно обережно перелити воду в інший посуд для того, щоб вапно, що скупчилося на дні, не потрапило до рослини.
3. Потреби рослин у воді різні. Наприклад, рослини пустелі: сторічник, різноманітні кактуси — споживають мало води. Рослини, які стоять на сонячних і теплих місцях, які мають густе листя, потребують більш частого поливання.
4. Час поливу визначають за вагою горщика (якщо він легкий, значить, земля висохла); можна просто помацати землю в горщику.
5. Краще поливати рідко і рясно, ніж часто й потроху. Іноді змочена поверхня землі створює враження гарного поливу, проте коріння рослини вологу не отримує.
6. Якщо земля пересохла і спеклася, горщик із рослиною ставлять у велику ємність із водою до тих пір, поки на поверхню води не перестануть підніматися бульбашки повітря.
7. Рослини в жодному разі не можна поливати холодною водопровідною водою. Це сповільнить їх ріст і розвиток.

Потім знову прочитайте правила, навмисне роблячи помилки, а діти повинні помітити всі недоречності. Розгляньте всі рослини в кімнаті й визначте, яка рослина якого поливання потребує.

Малюнок «Домашній сад»

Намалюйте домашній сад, де мирно зростають різні кімнатні рослини.

ШЛЯХЕТНИЙ ПЛЮЩ

Одного разу бабуся Марія дізналася, що плющ чудово очищує повітря, і вирішила його придбати. У магазині вона помітила за великими і пишними рослинами скромний, маленький плющ.

— Ах, малятко, тебе зовсім затиснули. У моєму домашньому садку тобі буде краще, — сказала Марія, взявши горнятко з плющем.

— Я думав, що мене ніхто не купить. Спасибі, що звернули на мене увагу, — прошелестів у відповідь плющ.

— Не переймайся, плющику, у мене на підвіконні ти швидко переростеш інші мої квіти, — ласкаво промовила Марія.

Дійсно, плющ завдяки турботі Марії незабаром потягнувся вгору. Він так швидко зростав, що сам дивувався: «Ось це так! З кволої берізки я перетворююся на витончену витку рослину!»

Стебла плюща витягувалися в різні боки. Братики-листочки були повернені один до одного, немов хтось розклав із них смарагдову килимову доріжку. Плющ мріяв дійти до азалії, що стояла на столику біля вікна. Саме дійти, тому що в нього були ніжні корінці.

Коли смарагдова доріжка плюща доторкнулася до азалії, він запитав:

— Як ся маєте, пані?

Азалія, яка нещодавно відростила нові ніжні листочки, томно зітхнула:

— Ах, мені душно — сонечко занадто сильно припікає моє ніжне листя! Боюся, воно згорить, і я не зможу розквітнути.

— Я постараюся захистити вас від сонця, пані! — вигукнув плющ.

— Хіба ви зможете підняти стебло так високо?!

— У мене сильні м'язи! Зміг же я дійти до вас, — відповів плющ.

Він з усіх сил напружився і почав тягнутися кінчиком стебла до віконної рами. Це було непросто: плющ кректав, докладаючи величезних зусиль. Крапельки поту стікали зі стебла на листочки.

Нарешті, кінцем стебла плющ сперся на слизьке віконне скло і зміг віддихатися. Зібравши сили, плющ заходив по склу. З кожним кроком на його стеблі з'являвся новий листочок, який подовжував зелену доріжку, спрямовану до стелі. Коли стебло плюща зривалося зі скла, плющ наполегливо піднімав його знову і говорив сам собі: «Ще крок, аби дотягнутися до верхньої рами».

Якось Марія, підійшовши до своїх вихованців, ахнула. Високо підняті стебла плюща закрили азалію та решту квітів від палючих променів сонця.

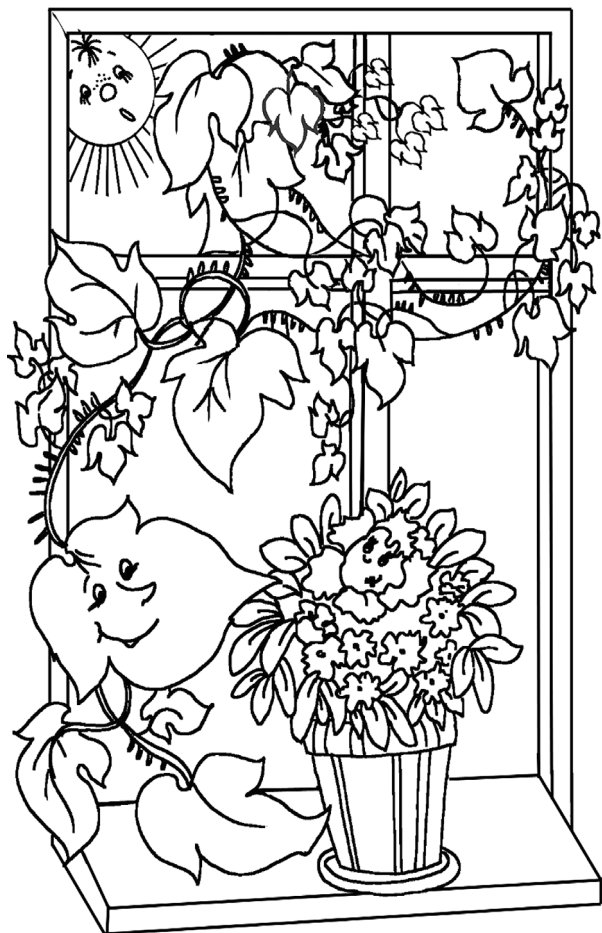
Марія із захопленням дивилася на стеблинки плюща, які знизу доверху закрили зеленими листочками весь кут вікна. Крізь них у кімнату струменіло м'яке сонячне світло. Азалія з полегшенням підняла свої листочки. Плющ стеблинками ніжно торкався її, і вони про щось шепотілися.

— Пий воду, мужній і добрий плющику! Ти захистив мої квіти, — сказала Марія і рясно полила рослину.

Запитання

- Чим плющ відрізняється від інших кімнатних рослин?
- Які рослини, що зростають у полі чи в саду, нагадують вам плющ?

- Як ви думаєте, чому на плющ у магазині ніхто не дивився?
- Чому плющ так швидко виріс у Марії?
- Як ви думаєте, про що шепотілися плющ і азалія?

Творче завдання «Як хто зростає»

Виберіть удома будь-яку кімнатну рослину, поспостерігайте за її зростанням і розкажіть, як вона змінилася за тиждень і за місяць.

Розкажіть:

- чи витривала ваша рослина,
- як часто її потрібно поливати,
- любить ваша рослина світло або, навпаки, тінь.

Коментар для педагога. Запропонуйте дітям виміряти паличкою, як змінився розмір рослини, і порахувати, скільки в неї листків, квітів і пуп'янків було і стало, тощо.

Малюнок «Домашній сад»

Намалюйте, як плющ закрив азалію від сонця, і придумайте казку про те, як плющ і азалія дружили.

КОЛЮЧИЙ ЛІЛІПУТ

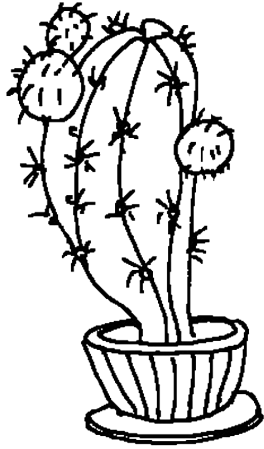
Кактуси у квітковому магазині мали найрізноманітніші форми. Серед них були зелені ребристі кулі та зелені стовпчики, густо вкриті голками. Деякі були схожі на вигнутих змій, що звисали з горщиків. Інші мали форму плоских колючих коржів із голками.

«Навіщо продавати колючих потвор?» — дивувалася Марія, але так сталося, що одного разу їй подарували кактус. Не могла ж Марія не прийняти подарунок. Квіти здивувалися, побачивши колючу рослину.

— Це що за круглий ліліпут у голках?! — вигукнув колеус.

— Я кімнатна рослина, як і ви, — тихо відповів маленький кактус.

— Рослина? — голосно засміявся блакитний дзвіночок, розгойдуючись у плетеному кошику, що висів на стіні. — У рослини мають бути листочки і стеблинка.

— Може, це крихітний їжачок? — припустила осока.

Білий кіт вирішив обнюхати кактус, але зараз же відскочив і ображено занявчав.

— Вибачте, я не хотів вас колоти! — прошепотів кактус.

— Ніс у мене ніжний, — пробурчав білий кіт. — Навіщо тобі ці колючки? Невже без них не можна прожити?

Раптом за маленький кактус заступився старий декабрист. Він був весь посипаний новими рожевими бутонами. З них уже розпустилися перші квіти, схожі на дзвіночки з гострими пелюстками. Декабрист сказав:

— Друзі, не сперечайтесь. Ця колюча кулька — теж рослина, тільки витриваліша за нас. Кактус може жити навіть без коренів і на самому сонці: ні вітаміни, ні поливання, ні тінь йому не потрібні. Я знаю це добре, бо я теж кактус.

— Але ви зовсім різні, шановний декабристе. У вас є листя, як у всіх рослин, а колючок немає, — перервав розповідь декабриста кротон.

— Помиляєтеся, пане. Те, що ви називаєте листям, — це мої плоскі стеблинки, які нагадують формою листочки. Я лісовий

кактус, а наш малюк — пустельний. Його родина живе в сухій пустелі, а моя — у вологих тропічних лісах. Тому ми виглядаємо по-різному і маємо різні звички. Я обожнюю прохолоду й вологу і прошу Марію поливати мене частіше, — пояснив декабрист і продовжив розповідь: — Наш малюк уміє зберігати воду під своєю товстою щільною шкірою. Завдяки колючкам він її не випаровує навіть у спеку. Рослини з листям випаровують дуже багато води, а кактус витрачає воду економно і завжди залишається зеленим. Колючками він захищається від тих, хто хоче забрати його запаси води.

Потім декабрист ласкаво звернувся до кактуса:

— Не переймайся, малюк. Вони ще не бачили, як чудово ти квітнеш!

— Дякую за добрі слова, — прошепотів кактус.

Колюча кулька зростала повільно, і рослини не звертали на неї уваги. Поки одного разу вранці...

Першою прокинулася горда чайна троянда. Вона помітила на кактусі казкову помаранчеву квітку із золотими переливами й голосно скрикнула:

— Цього не може бути!

Вигук чайної троянди розбудив решту рослин.

Вони дивилися на диво-квітку кактуса й не вірили своїм очам. Кактус цвів усього два дні, але він став найщасливішим кактусом у світі.

— Диво краси! Величезне помаранчеве диво! — захоплювалися квіти.

— Воно схоже на казкове сонечко, — дзвенів блакитний дзвіночок.

— Ваша квітка яскравіше за моє листя, — зауважив кротон.

— Мурррр, вона пахне ніжно-ніжно! — промуркотів білий кіт.

— Любий кактусе, дякую тобі, — ласкаво промовила Марія. — Тепер я зрозуміла, що диво краси живе в кожному.

Запитання

- Чи сподобалася вам розповідь старого декабриста? Що нового про кактуси ви з неї дізналися?

- Що спільного між кактусами та рештою квітів? Чим вони відрізняються?
- Чи є у вас удома кактус? Розкажіть про нього.
- Як ви думаєте, чому кактуси рідко тішать людей своїми квітами?
- Навіщо кактусу колючки?

Малюнок «Квітка кактуса»

Чому кактус став щасливим, коли розквітнув? Намалюйте квітку малюка кактуса з казки.

ІСТОРІЯ ПРО ЩУЧИЙ ХВІСТ

Одного разу Марія посадила в землю два дивні смугасті листочки. Світлі поперечні смуги на листках нагадували риб'ячу луску.

— Дорогі друзі, ця рослина називається щучий хвіст, — оголосила Марія.

Така назва розсмішила домашні квіти.

— Два грубих листочки! Виродок якийсь! — зауважила чайна троянда.

— Так, він непривабливий, — співчутливо зітхнула азалія.

Білий кіт став на задні лапи, обнюхав щучий хвіст і промуркотів:

— Хоч і щучий хвіст, та не риба, а шкода.

Мешканці садка засміялися, а щучий хвіст нічого не сказав.

Марія дбайливо доглядала за шкірястими листочками щучого хвоста, і він перетворився на струнку рослину з прямими, міцними листками.

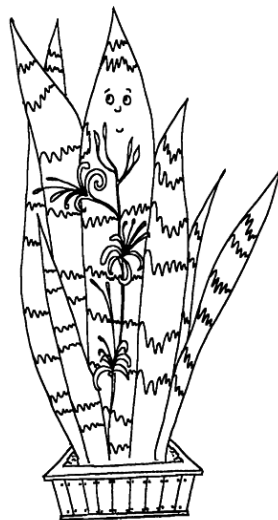
— Ти виріс справжнім красенем, — ласкаво говорила Марія.

— Я зовсім не красивий. Марія жаліє мене, — шепотів про себе щучий хвіст.

Рослини домашнього садка звикли, що щучий хвіст завжди мовчить, і не розмовляли з ним. Тільки традесканція, звисившись зі свого кошика, часом лоскотала його прохолодними листочками і дразнила:

— Ну, засмійся! Хіба тобі не лоскотно?

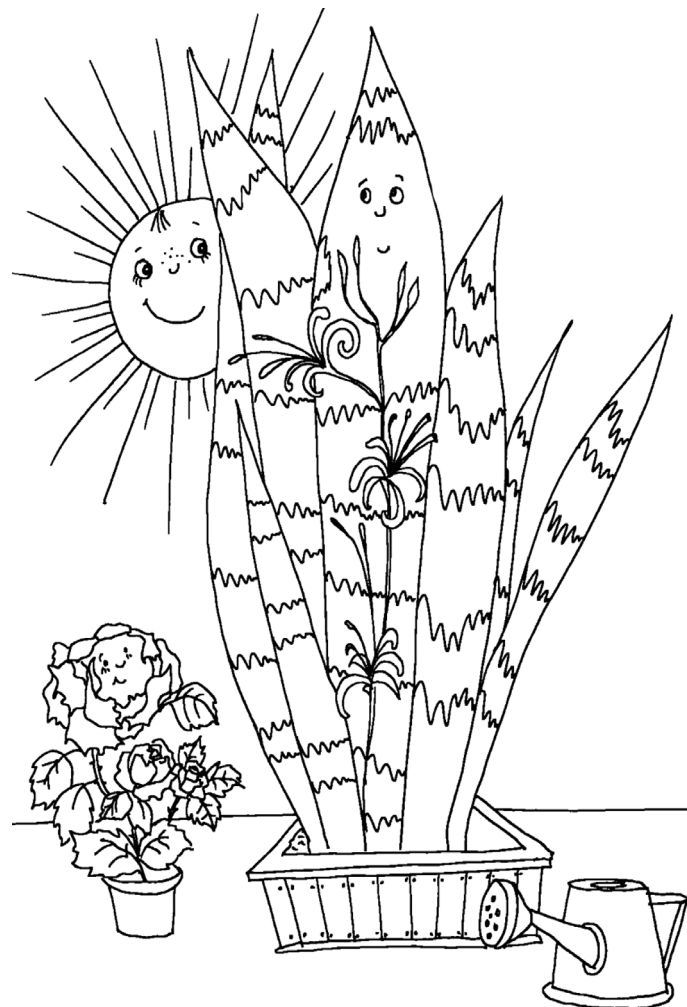
Щучий хвіст мужньо терпів ці витівки і мовчав. Він чекав дива. І ось весняного ранку кімната наповнилася незнайомим ароматом.

— Ах, який тонкий запах! Хто це так ніжно пахне? — здивовано запитала запашна чайна троянда. Рослини стали переглядатися й ахнули від здивування. Тендітна квіточка сором'язливо виглядала з-за високих шкірястих листків щучого хвоста. Ці листи, наче сторожі, охороняли ніжне диво.

У цей день усі вперше почули тихий голос щучого хвоста:

— Це я розквітнув. Тепер я схожий на вас!

— Чого ж ти раніше мовчав? — запитав вражений колеус.

— Мені хотілося справою довести, що я гідний вас. Я щасливий сьогодні і хочу вам відкрити своє справжнє ім'я. Мене називають сансевієрією!

Відтоді всі рослини стали шанобливо ставитися до щучого хвоста.

Запитання і завдання

- Чому щучий хвіст довго мовчав?
- Що думала квіточка, що народилася з щучого хвоста? Придумайте казку про те, як жилося квіточці за міцним листям рослини.

Малюнок

«Як щучий хвіст розквітнув»

Намалюйте, як квітка щучого хвоста визирає з-за його листочків.

ЛІКИ У КВІТКОВИХ ГОРЩИКАХ

Удень мешканці домашнього садка полюбляли слухати музику. Марія часто вмикала радіо, коли знала, що передаватимуть хорошу музику. Коли музика закінчувалася, Марія вимикала радіо. Але одного разу в неї розболілася голова, і вона не змогла встати з ліжка.

Добра азалія з сумом промовила:

— У Марії так сильно болить голова, що вона на ногах стояти не може. Вона лежить у сусідній кімнаті, а лікар ніяк не приходить.

Усім мешканцям садка стало сумно. Раптом малюк кактус вигукнув:

— Послухайте, по радіо кажуть про цілющі властивості каланхое.

Вічнозелений каланхое гордо похитав червоними квіточками й овальним листячком:

— Так, мій сік використовують у медицині для загоєння ран і опіків. Він чудово знищує інфекцію. Особливо він ефективний для лікування ангіни, запалення ясен і стоматиту.

— Шановний каланхое, у мене якраз запалення ясен. Дозвольте, будь ласка, відкусити один ваш цілющий листочок, — попросив білий кіт.

— Будь ласка, хоч два, — добродушно відповів каланхое.

Тут заговорив скромний плющ:

— Я теж лікувати можу. Відвари з моїх листків лікують від кашлю. Мене застосовують проти мозолів і пухлин. Я навіть тиск можу знижувати і...

Традесканція перервала плющ:

— Дорогі друзі, ви маєте знати і про мої чудові властивості! У разі дизентерії немає кращого засобу, ніж відвар із моїх листочків. Ще я можу зменшити рівень цукру у крові. Марії таке необхідно, я чула, як вона говорила подрузі по телефону, що в неї підвищений цукор.

— Ти переплутала, це в подруги Марії підвищений цукор, — поправив традесканцію сторічник і запитав аспідистру: — А ти також можеш лікувати?

Аспідистра розправила свої листки, що ростуть просто із землі, немов маленькі прапори на довгих черешках, і гордо відповіла:

— У мене зараз сімнадцять листочків, і всі вони вміють лікувати. Недарма нас називають «дружна сімейка». У медицині відвари з наших коренів і стебел використовують для лікування кишкових і шлункових розладів. І від болю у м'язах ми надамо порятунку.

Рослини одна за іншою розповідали про свої цілющі властивості. Якби господиня їх почула, вона перестала б ходити до аптеки!

Але Марія лежала із зав'язаною головою в сусідній кімнаті й тихенько стогнала від болю.

Тут прийшов лікар. Після ретельного огляду він сказав Марії: — Нічого серйозного немає, підвищений тиск і мігрень. Можна знизити тиск за допомогою цілющих рослин. Приймайте настоюнку цілющих трав протягом десяти днів. Їжте цибулю, часник, буряк, варення з чорної смородини, лимон зі шкіркою. Пийте слабкий зелений чай. Про каву і міцний чай забудьте, а найважливіше для вас — гарний сон.

Йдучи, він зазирнув у кімнату, де жили рослини, і вигукнув:

— Та у вас повно цілющих рослин. Ось плющ, наприклад, чудово тиск знижує. І якщо вдихати дим від листків щучого хвоста, коли їх підпалити, — головний біль як рукою зніме. Ваші рослини вилікують вас краще від таблеток.

— Не знала, що мої друзі такі цілющі! — здивувалася Марія.

Запитання і завдання

- Як ви думаєте, чому кімнатні рослини любили музику?
- Яка кімнатна рослина здається вам найкращим лікарем?
- Придумайте історію про те, як Марія використовувала цілющі властивості кімнатних рослин.
- Чи можуть кімнатні рослини насправді чути й розуміти людину? Проведіть дослід: протягом тижня щодня включаєте музику і спостерігайте за кімнатними рослинами.

Факти про чутливість кімнатних рослин

Професор одного університету провів такий експеримент. Він підключив до листя кімнатної рослини прилад із самописцем. Його помічник став біля рослини. Поки помічник не думав про рослину, самописець приладу креслив рівну лінію. Але тільки-но він подумки звернувся до рослини, самописець почав креслити криву лінію.

Американський учений зробив цікавий дослід. До кімнати, куди помістили дві квітки, по черзі входили шість чоловіків. Один із них зламав одну квітку. Учений приєднав електроди до іншої квітки, а потім усі шестеро знову увійшли до кімнати один за іншим. Коли з'явився той, хто зламав квітку, стрілка на шкалі приладу затремтіла. Це показало, що друга квітка не тільки «побачила», а й «запам'ятала» небезпечну людину.

Малюнок «Лікувальні властивості рослин»

Коментар для педагога. Намалюйте разом із дітьми альбом «Лікувальні властивості рослин». Діти малюють або розфарбовують різноманітні рослини, а педагог пише під малюнком про лікувальні властивості відповідної рослини.

СТІЙКИЙ БАЛЬЗАМІН

Якось білий кіт погнався за сонячним зайчиком і перекинув набік горщик із бальзаміном. Усі мешканці кімнатного садка зойкнули. Білий кіт став на задні лапи і спробував підняти горщик із бальзаміном своїм рожевим носиком, але тільки зсунув його на самий край підвіконня. Бальзамін міг у будь-який момент звалитися на підлогу і зламати свої соковиті й прозорі стеблинки, наче наповнені водою. Винувато опустивши рожеві вушка, кіт тихо промовив:

— Вибач мені. Я б віддав усі свої кігтики, аби тобі було добре.

М'язистий плющ, обхопивши довгими і гнучкими стеблами перекинутий горщик, став тягнути його вгору. Йому вдалося підняти його. Раптом щось хруснуло в стеблині плюща, і від різкого болю він випустив горщик із бальзаміном. Засмучений плющ пробурмотів:

— Вибач мене, друже!

— Ти зробив, що міг. Тільки б мені не впасти! — прошепотів бальзамін.

Він висів у повітрі, лише корінням утримуючись у землі від смертельного падіння. Червоні квіточки-вогники — гордість бальзаміну — виглядали безпорадними й жалюгідними, але він напружував усі сили, щоб випрямитися. Від неймовірного зусилля краплі поту виступили під його ніжними листочками. Рослини, побачивши їх, ще більше засмутилися:

— Бідолашний гірко плаче. Як йому допомогти? — охали тендітні фіалки.

Мудрий фікус спробував заспокоїти схвильовані рослини:

— Друзі, наш бальзамін не плаче. Це краплі поту. З ним сталося лихо, але він не занепадає духом. Подивіться, як він бореться за своє життя!

Білий кіт стрибнув до бальзаміну і злизав крапельку з його стебла.

— Няв, ви маєте рацію, крапля солодка, а справжні сльози бувають гіркими і солоними, — зауважив кіт.

— Заспокоюватися зарано, бальзамін усе ще лежить на боці, — заахали фіалки.

— Припиніть нервувати, — попрохав фікус. — Краще нехай кожен із нас думає тільки про порятунок нашого друга. Це дасть йому сил.

На щастя, рослини послухалися його. Усю ніч, не стуливши очей, вони думали про бальзамін. Навіть горда чайна троянда шепотіла:

— Я віддам свої дорогоцінні шипи, тільки б бальзамін не загинув.

Різнобарвний красень кротон подумки звертався до бідолахи:

— Друже бальзаміне, тримайся! Я так хочу, щоб ти випростався, що готовий пожертвувати заради цього своїми яскравими фарбами. Тільки тримайся!

І найдобріша азалія, заливаючись сльозами, повторювала ледь чути:

— Аби ти не помер, бальзамінчику — наш Вогнику. Ти не помреш!

Другого дня всі зраділи, побачивши, що вкриті крапельками поту стеблинки бальзаміну почали підніматися. Пролунали вигуки мешканців садка:

— Браво, браво! Молодчина! Ура! Він випростовується!

Бальзамін стомлено посміхнувся і промовив:

— Це ваша любов і віра допомогли мені випростатися. Я весь час відчував, що не самотній у біді.

Коли повернулася Марія, вона дуже здивувалася, побачивши перекинутий на бік горщик, з якого, наче нічого не сталося, угору тягнулися рівні стеблинки бальзаміну. Поливати землю

в горщику, який лежав горизонтально, було неможливо. До того ж перекинутий горщик зовсім не прикрашав чудовий садок. Марія боялася заподіяти шкоду своєму милому Вогнику, але все ж таки вирішила поставити горщик як належить. І знову стебла бальзаміну опинилися в горизонтальному положенні. Але на очах у всіх мешканців садка бальзамін знову почав випрямлятися.

— Та ти справжній Ванька-встанька! — зраділо вигукнула Марія.

— Ніщо не може зігнути того, хто прагне до світла, — зауважив фікус.

Настав вечір. У кімнаті стало темно. Марія включила велику настільну лампу, яка загадковим матовим світлом висвітлила всі рослини. Від листків фінікової пальми на стіні виросла красива візерункова тінь. Марії схотілося перед сном посидіти трохи серед своїх улюбленців, і вона влаштувалася у м'якому старому кріслі. У цей момент двері тихо прочинилися, і до кімнати увійшла нова казка.

Запитання і завдання

- Яким був бальзамін? За що рослини любили його?
- Розкажіть, як плющ намагався допомогти бальзамінові.
- За що бальзамін прозвали Ванька-встанька?
- Який висновок зробив мудрий фікус?
- Придумайте нову казку, яка прийшла до Марії.
- Як ви думаєте, чи сплять уночі кімнатні рослини?

Творче завдання **«Казка про кімнатні рослини»**

Діти стають у коло. Кожен отримує по дві картки. На одній картці — малюнок кімнатної рослини, а на іншій — малюнок

домашньої тварини або будь-якої речі, наприклад лампи, книги, столика, олівця.

Перша дитина вигадує казкове речення, використовуючи свої картки. Наприклад: «Сторічник дуже любив, коли Марія запалювала лампу». Його сусід повторює це речення, а потім додає своє, наприклад: «Коли Марія запалювала лампу, вона читала книгу сторічників і азалії». Якщо хтось не може сам придумати речення, він просить допомоги у своїх друзів.

Далі всі картки наклеюють на великий аркуш ватману, і педагог записує на ньому казку.

ПОДОРОЖ У СПЕКОТНУ ПУСТЕЛЮ

У вікно кімнати, де жили квіти Марії, часто зазирала струнка береза. Їй дуже хотілося познайомитися з мешканцями чудового

садка. Допитливу березу особливо зацікавили маленькі деревця в глиняних горщиках. Вони були набагато вище за решту рослин домашнього садка, особливо фінікова пальма, яка одна займала весь куток кімнати, велично розкинувши віялом свої вузькі перисті листочки.

«Ці деревця вищі від інших рослин, але порівняно зі мною вони карлики. Я зростаю на волі й можу зазирнути у вікна п'ятого поверху, а вони живуть у тісній задушливій кімнаті!» — жаліла береза маленькі деревця.

Настали теплі травневі дні, і Марія відчинила віконце. Береза, весело виблискуючи на сонці ніжними салатовими листочками, трохи нахилилася й просунула у віконце свою кучеряву голову. Вона зручно сперлася гнучкими гілочками на підвіконня і звернулася до рослин:

— Доброго ранку, милі рослини. Дозвольте познайомитися з вами ближче!

— Ласкаво просимо! Заходьте, якщо зможете, тільки не поламайте гілочки! — привітно відповіла фінікова пальма.

— Ні, дякую вам, повністю я не буду заходити, бо занадто висока. Але мені дуже хочеться дізнатися, як вам живеться в кімнаті?

— Як бачите, прекрасно, пані, — відповіла велична пальма, із цікавістю розглядаючи гостю.

— Але ви ж не можете вирости, як ваші родичі на півдні. Перелітні птахи розповідали мені, що там живуть дуже високі пальми! — зауважила берізка.

— Саме так. У себе на батьківщині ми дуже високі. Стовбури в нас тонкі, але сильні. Вони можуть утримати важку крону з купою листя! Ви, напевно, ніколи й не бачили таких листочків: кожен довжиною два-три метри!

— Неймовірно! — здивувалася берізка. — Шановна пальмо, хіба ви не бажаєте стати такою ж високою?! Це насолода — дивитися

на світ згори: завжди знаєш, де і що відбувається, та й дихається на висоті легше! Я мрію зрости до хмар. Хмари чимало подорожують, і я впевнена: з ними буде дуже цікаво поговорити, — міркувала вголос берізка, похитуючи своїми гілочками.

— Ви маєте рацію, я не можу вирости великою, — задумливо промовила пальма. — Я навіть не можу зростити для моєї дорогої господині фініки в домашніх умовах. Але, дивлячись на мене, особливо зимового морозного вечора, Марія уявляє величезні дерева з віялом листя вгорі, які прикрашають береги теплих морів. Вона уявляє тіністі пальмові сади в південних містах. Іноді вона подумки переноситься в спекотну пустелю: жовтий пісок, яскраво-синє небо, спека — 50 градусів. Розпечений пісок обпікає, і караван верблюдів повільно рухається під сліпучим сонцем. Раптом верблюди витягають шиї, здригаються і додають ходу. Попереду з'явилася зелена пляма — оаза. Зелений острів серед сухих пісків. О, яка бажана тінь від пальм! Перисте жорстке листя відзеркалює пекучі сонячні промені. Між тонкими стовбурами віє прохолодний вітерець, — замріяно говорила пальма.

— Ви так чудово змалювали свої рідні місця, любя пальмо, що ми ніби побували у спекотній пустелі. Я навіть спітніла, коли ви розповідали про палючі піски, — засміялася берізка.

— Так, чудова розповідь, — погодилися сторічник і кактус. Вони теж були мешканцями пустелі.

— Так, я люблю разом із Марією складати розповіді про далекі південні країни. Особливо зимовими вечорами, коли за вікном іде сніг, — мрійливо промовила пальма, а допитлива берізка задумалася і нічого не сказала.

Запитання і завдання

- Як ви думаєте, чому березі цікаві були маленькі кімнатні деревця? Чому вона жаліла їх?
- Які кімнатні дерева ви знаєте?

- Як ви гадаєте, у кімнаті можливо виростити тільки дерева тропіків і пустель? Чи можливо в кімнатних умовах вирощувати берізку, осинку, липу?
- Що нового про пальми ви дізналися із цієї казки?
- Придумайте казку про те, як кімнатна пальма виростила для Марії солодкі фініки.

Творче завдання «Де краще»

Коментар для педагога. Розділіть дітей на пари: одна дитина з пари грає роль дерева, що росте на волі, друга — роль кімнатного дерева. Діти у сценці-діалозі мають розповісти про життя рослин від їх імені.

Малюнок «Оаза в пустелі»

Уявіть, що ви йдете спекотною пустелею, а вдалині бачите оазу. Намалюйте пустелю й оазу із фініковими пальмами.

ПОДОРОЖ У ВОЛОГИЙ ТРОПІЧНИЙ ЛІС

— Люба березо, я теж не страждаю в кімнаті, хоч моя батьківщина — індійський тропічний ліс, — звернувся до берези старий фікус. — Марія створює для нас умови, близькі до тропічних: ставить поруч великі банки з водою і навіть мокрий рушник вішає поруч зі мною. Незважаючи на мій похилий вік, у мене знову з'явилися довгі бруньки, покриті рожевою плівкою. З них незабаром з'являться нові пагони з листочками. Ап-чи, — раптом чхнув фікус.

— Чого ж ви чхаєте? — здивувалася береза.

— Пусте! Марія відчинила вікно, і прохолодне повітря продуло мене. Вона прибрала горщики з підвіконня, але чи багато нам, старим, треба. Я, як і фінікова пальма, не люблю протягів, — пояснив фікус.

— Так, я не люблю протягів, але я не бабуся, — заперечила фінікова пальма. — Мені всього п'ятнадцять років, а пальми живуть до двохсот. Раніше я мешкала в артистки, яка часто виїжджала й не поливала мене. Я майже висохла від спраги. Дякувати Богові, моя колишня господиня віддала мене Марії, і я видужала.

— Так, слід відповідально ставитися до того, кого взяв у свій будинок, — зауважив фікус.

— Фікусе, а ви велике дерево в себе у джунглях? — запитала берізка.

— Так, у джунглях я величезне дерево з величезним метровим листям. Мої гілки ростуть горизонтально, і з них униз

спускається коріння. Воно поступово приростає до головного стовбура, тому я стаю неосяжним — завширшки до 50 кроків. Це справжнє диво, — гордо сказав фікус.

— Птахи розповідали мені про ваші солодкі плоди, — зауважила берізка.

— Це фікус карика, мій родич, приносить солодкий інжир, його ще називають фігою, а я фікус каучуковий — гумове дерево, — пояснив фікус.

— З вас, напевно, можна гумові м'ячики робити? — поцікавилася берізка.

— Не з мене, а з мого білого густого соку. Він містить каучук.

— На мене подивіться! — попросило драконове дерево. Воно давно хотіло розповісти про себе, але не наважувалося перервати фікус. — Я родом із тропіків Америки. Запрошую вас зробити уявну подорож на мою батьківщину!

— Так, це надзвичайно цікаво! — вигукнула азалія.

Драконове дерево почало свою розповідь:

— Тропічний ліс — це суцільні зарості. Доводиться прорубувати стежку сокирою. За день можливо пройти лише два кілометри. Люди для зручності користуються стежками, які прокладають великі звірі. Повітря в тропіках вологе й тепле, як у лазні. Уночі спека не спадає, та на додачу моторошно кричать звірі! У цих умовах можуть жити лише витривалі люди. А ми, тропічні рослини, звикли. Ми швидко зростаємо й боремося за землю і світло.

— Яка екзотика! Ви чудово все описали! — захоплено вигукнула берізка.

— Так, ви все правильно розповіли! Ми знаємо, як живеться в наших рідних тропіках, — підтвердили традесканція і колеус.

— А чому вас називають драконовим деревом? — поцікавилася берізка.

— Це ім'я отримали мої предки за дивну форму. Марія ж називає мене іншим моїм ім'ям — драценою, — пояснило драконове дерево.

— Але ви на пальму схожі, а не на дракона, — зауважила хризантема.

— Цілком справедливо. Здалеку я нагадую пальму, але мої довгі шкірясті листки зовсім інші. Вони охоплюють мій тонкий стовбур, ніби сидять на ньому. На моїй батьківщині розводять драценові плантації.

— Напевно, ви приносите солодкі плоди? — поцікавився білий кіт. Він, затамувавши подих, слухав розповіді тропічних рослин.

— Ні, любий котику, — відповіла драцена. — З волокон нашого листя виготовляють звичайні щітки. А на Канарських островах із нас ще смолу видобувають. Її називають драконовою кров'ю.

— Дякую вам, квіти. Я немов навколосвітню подорож здійснила, не виходячи з кімнати. Тепер я розумію, чому люди вирощують вас у кімнатах. Але мої гілочки затекли у вашому вузькому вікні, і я з вами прощаюся, — промовила берізка й обережно витягла з вікна своє гілля.

— Немає нічого кращого від нашого садка, де в кожного з нас багато добрих друзів, — промовив старий фікус, і всі рослини погодилися з ним.

Запитання і завдання

- Що нового про тропічні рослини ви дізналися із цієї казки?
- Які ще тропічні кімнатні рослини ростуть у вас або у ваших друзів удома? Розкажіть про їхнє життя.
- Яку користь фікус приносить людям? Чи любляєте ви інжир? Які ще плоди тропічних рослин вам відомі?
- Уявіть себе в джунглях. Опишіть, що ви бачите навколо.

Творче завдання «Угадай рослину»

Усі діти отримують по кілька карток із малюнками різноманітних домашніх рослин. Потім стають у коло. Педагог називає по черзі різні групи рослин: «Рослини тропіків, рослини пустелі, вологолюбні рослини, нектівучі рослини» тощо.

У центр кола виходять тільки ті, у кого на картці є рослини, названі педагогом. Діти, що вийшли в центр кола, по черзі називають свої рослини. Той, хто помилився, віддає картку педагогу. Завдання кожного — зберегти всі свої картки.

ДУХМЯНІ АРОМАТИ

У травні кімнатні рослини бурхливо росли й розквітали одна за іншою. Повітря в кімнаті було насичене чудовими пахощами. Особливий аромат мали стрункий евкаліпт, чайна троянда, олеандр і запашна герань.

— Яке чудове повітря в нашому садку, надихатися не можу! — сказав бальзамін, із насолодою втягуючи листочками духмяні аромати.

— Так, ваша правда, наше повітря — просто еліксир здоров'я. І все завдяки евкаліпту. Він чудово очищує та освіжає повітря. Навіть настирливі мухи бояться до нас залітати. Вони зовсім не переносять запах евкаліпта, — підтримала бальзамін пишна бегонія, виблискуючи клиноподібними листками з бронзовим відливом.

— Дякую, пані, за похвалу. Мої листки, дійсно, містять ефірні масла і поширюють сильний лимонний аромат, ненависний для комах, — погодився запашний евкаліпт. — Але запашні аромати не тільки моя заслуга, наша пеларгонія теж виділяє духмяні запашні масла.

— Так, я найзапашніша з пеларгоній. Мої листи пахнуть парфумами, чи не так, шановний фікус? Ви стоїте поруч і, напевно, відчуваєте мій аромат? — запитала пеларгонія, простягаючи до фікуса свої пишні розрізні листки, укриті волосками.

— Так, ви дивно запашні, пані, — погодився старий фікус. — Уночі пахощі ваших парфумів просто запаморочливі!

— Де ж ви ховаєте флакончики з парфумами? Ніколи їх не бачив, — поцікавився блакитний дзвіночок, який звисився зі свого висячого кошика.

— Їх не можна побачити, вони крихітні й заховані глибоко у волосках, які покривають моє листячко. У цих пляшечках, або, краще сказати, бульбашках, зберігається ефірна олія. Пухирці сами лопаються, і олія, випаровуючись, пахне. Пари ефірної олії огортають мене, і я живу ніби в тумані. Ці пари рятують мене від перегріву, від холоду і навіть від випаровування води, — охоче пояснила пеларгонія.

— Як усе геніально у вас улаштовано! — захоплено промовив дзвіночок.

— Дякую за похвалу! — засоромилася пеларгонія, задоволена увагою дзвіночка.

— У всіх у нас є дивовижні властивості! — зауважила чайна троянда. — З моїх пелюсток отримують запашну рожеву олію. Вона цінується на вагу золота, і двох крапель цієї олії достатньо, щоб отримати цілий літр парфумів.

Олеандр теж вирішив розповісти про свої дивовижні властивості. Він хотів сказати те, що тварини і птахи, поївши його листя, гинуть від їх отруйного соку, але не зміг вимовити ні звука. Він був закоханий у запашну білосніжну гарденію і не хотів її лякати. Олеандр був закоханий так сильно, що розквітнув аж двома місяцями раніше, ніж завжди. Від його красивих рожево-червоних квітів, схожих на троянди, йшов сильний аромат. Білий кіт, у якого від цього запаху заболіла голова, забурчав:

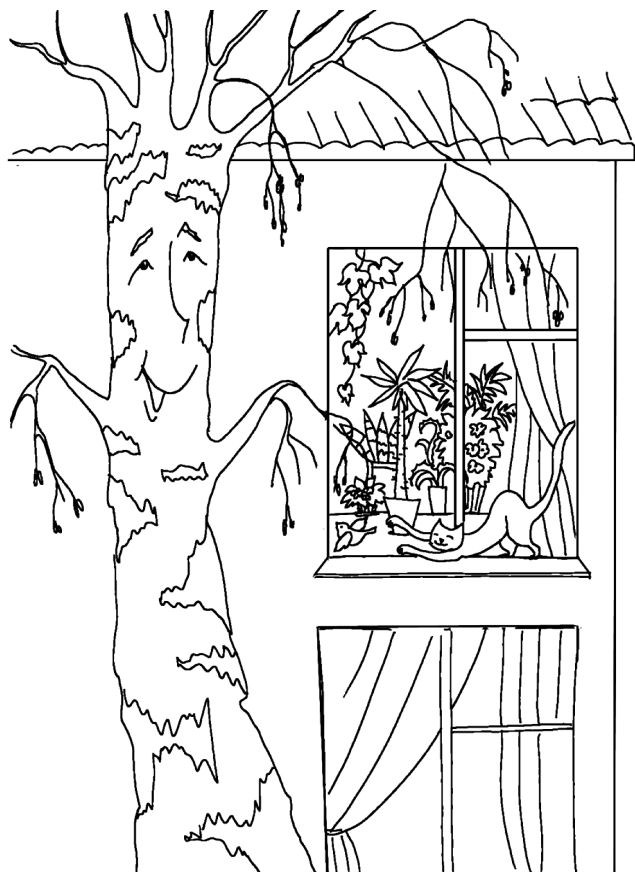
— Усе повітря просочилося ароматом. Від запаху олеандра в мене голова розколюється. Слід швидше на балкон вийти подихати свіжим повітрям.

— Стривайте, пожуйте мій листочок — це надійний засіб від головного болю, — гукнув услід коту плющ.

Але білий кіт не чув. Пригрівшись на сонечку, він задрімав.

Запитання і завдання

- Понюхайте різні кімнатні рослини і розкажіть, запахи яких із них вам найбільше подобаються і чому.
- Що потрібно зробити, щоб повітря в кімнаті стало еліксиром здоров'я?
- Які кімнатні рослини найкраще рятують людину від комах? Придумайте казку про те, як кімнатний евкаліпт комарів і мух із кімнати прогнав.
- Як ви думаєте, чи можуть рослини закохуватися одна в одну? Чому в природі деякі рослини люблять рости поряд?

Творче завдання «Про що говорить запах»

Коментар для педагога. Принесіть дітям пляшечку з трояндовою олією або декілька пляшечок з ефірними оліями різних рослин, які є в кімнаті або на картинках. Запропонуйте дітям по черзі понюхати різні ефірні олії і вгадати, якій рослині належить та чи інша. Попросіть дітей пояснити, про що можуть розповісти різні запахи.

Малюнок «Берізка та кімнатні рослини»

Намалюйте дві кімнатні рослини, які полюбили одна одну, та розкажіть про них казку.

РОСЛИНИ ВИЙШЛИ НА БАЛКОН

Почалося літо, і всі рослини раділи теплу. Тільки Марія виглядала сумною й утомленою. Чутлива чайна троянда зауважила:

— Наша Марія сумує, але я не зрозумію, у чому причина.

— Хіба ви не чули? Марія нас розлюбила. Вона їде до онуків і кидає нас, — заохала традесканція, дивна рослина з довгими звислими стеблами і листочками, які стирчали врізнобіч.

— Дурниці! Я впевнений, що ви не так усе зрозуміли. Не повірю, що наша добра Марія нас розлюбила! — сердито перервав традесканцію старий фікус.

— Я сама чула, як Марія говорила по телефону подрузі, що їй доведеться залишити нас, — ображено заперечила традесканція.

— Пані, не розпускайте чутки, — суворо попросив фікус. — Недарма ви отримали прізвисько «бабині плітки». Ваші довгі,

переплетені між собою віти неможливо розділити й розібратися, де початок або кінець. Плітки теж переплітаються так, що незрозуміло, де в них початок або кінець.

Фікус не хотів, щоб серед рослин розпочалася паніка, але мешканців домашнього садка годі було заспокоїти.

— Отже, Марія нас розлюбила? — сумно запитали тендітні фіалочки.

— Невже ми загинемо? — занепокоїлася пухнаста азалія, уси-пана запашними квітками.

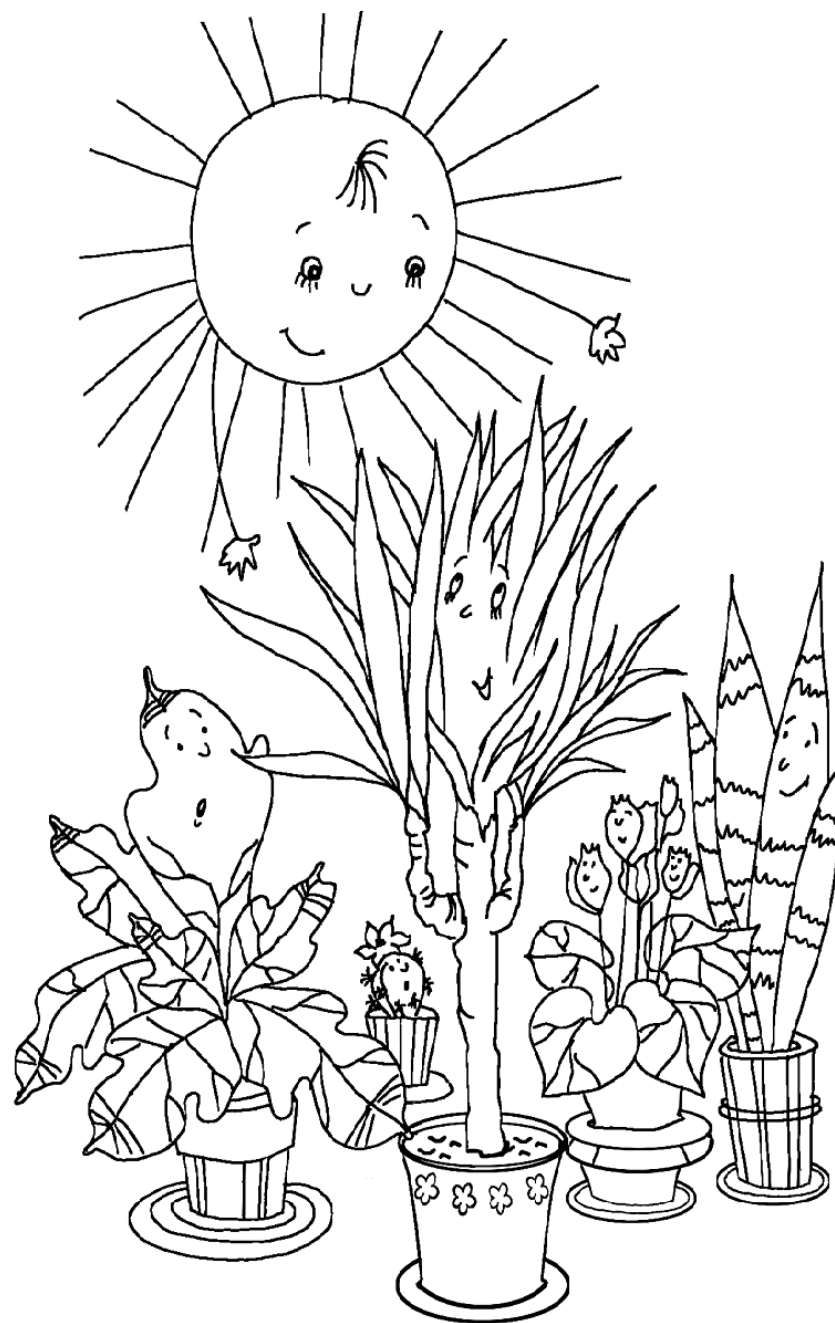
Новина, повідомлена традесканцією, глибоко зневірила білосніжну гарденію, довгоногий цикламен і бальзамін, який ховав під листочками свої червоні вогники. Усі вони потребували поливу, не те, що дружна сімейка, сторічник, щучий хвіст і кактус.

— Хто нас доглядатиме? Ми засохнемо, — стривожилася пальма. Раніше її вже кидали напризволяще. Вона знала, як це страшно.

Від переживань вихованці Марії стали виглядати гірше й почали жовтіти. Марія стривожилася і вирішила переселити рослини на балкон, на свіже повітря. Вона натягла легкий тент, щоб сонячні промені не обпалювали тендітні листочки її улюбленців. Першим Марія винесла на балкон квітучий олеандр. Багато рослин і навіть білий кіт зраділи, коли його не стало в кімнаті.

— Отруйні рослини краще тримати окремо, — зауважив білий кіт.

— Олеандр отруйний, але він чудово квітне і духмяно пахне. Потрібно тільки ретельно мити руки після роботи з ним, — пояснила Марія і додала: — Я хочу всі рослини переселити на балкон. Пересаджу вас у свіжу землю, підготую вітамінами, а свіже повітря швидко відновить ваші сили.

Поступово Марія переставила на балкон всі рослини. Затишно розташувавшись на новому місці, мешканці з насолодою дихали свіжим повітрям. На балконі вони зустрілися зі своєю знайомою — кучерявою березою, яка простягла свої довгі, гнучкі гілки крізь прутья балкона. Одне з найкращих місць на балконі дісталось традесканції, і вона сказала:

— Мабуть, я помилялася: Марія не розлюбила нас і ніколи не кине.

— Не кине, але залишить на деякий час, — раптом зізнався білий кіт. — Марія сказала, що візьме мене із собою до онуків. Але ви не хвилюйтеся, Марія домовилася із сусідкою Розою про ваше поливання. Вона навіть акуратно записала у спеціальному зошиті, кого і як потрібно поливати й годувати.

І ось настав день від'їзду Марії і білого кота. Господиня довго прощалася зі своїми улюбленцями. Востаннє вона рясно полила їх, лагідно примовляючи:

— Мої любі! Мені обов'язково потрібно їхати до онуків: вони мене дуже чекають. Живіть у злагоді, будь ласка. Час минає швидко, я повернуся і привезу вам подарунки.

Білий кіт, прощаючись зі своїми друзями, ніжно обливав їх листочки, а з його очей викотилася солоня слеза.

— Так, — зауважив старий фікус, коли Марія пішла, — улюбленців не кидають, але бувають обставини, коли доводиться розлучатися.

Запитання

- Якщо ваші рослини погано себе почувають, як ви вчиняєте?
- Що необхідно робити, якщо рослині тісно в горщику?
- Як ви думаєте, чи страждають рослини від розлуки? Чи можуть вони зів'янути від туги за господарем?

- Якби ви зібралися їхати на літо, що ви зробили б, щоб ваші рослини не загинули за цей час?
- Як ви думаєте, про що розмовляла береза з кімнатними рослинами, коли вони стали жити на балконі?

Творче завдання «Обери подарунок»

Діти стають у коло й отримують картки з малюнками кімнатних рослин. Одна дитина (ведучий) виходить у центр кола й пропонує різні подарунки для кімнатних рослин, наприклад мушлі, новий горщик, іграшкову пташку чи равлика тощо. Той, кому подобається подарунок, пояснює важливість цього подарунка для своєї кімнатної рослини, а потім віддає ведучому свою картку. Завдання ведучого — зібрати якомога більше карток.

Малюнок «Садок на балконі»

Намалюйте домашній садок Марії на балконі.

Купуйте книги у вашому місті!

Вінниця

Маг. «Ранок»,
вул. Острозького; 32; вул. Козицького, 29 А

Житомир

«Гуртівня», майд. Згоди, 3/75, кв. 99;
вул. Михайлівська, 2,
т. (0412) 448-182

Івано-Франківськ

Маг. «Ранок», вул. Мазепа, 4,
т. (0342) 71-34-72;
Маг. «Дім книги», вул. Тичини, 61

Київ

Представництво, вул. Костянтинівська, 71,
т. (044) 377-73-22

Кіровоград

Маг. «Шкільний світ», вул. Поповича, 7 В;
Маг. «Шкільний всесвіт»,
вул. Тімірязєва, 63

Ковель

Маг. «АВС», вул. Лесі Українки, 31

Кременчук

Маг. «Долина», вул. Легодського, 66;
Маг. «Роксолана»,
вул. Перемоги, 26

Кривий Ріг

Маг. «Книги», вул. Тухачевського, 75;
Маг. «Книголюб»,
вул. Ватутіна, 24, офіс 13,
т. (056) 409-81-02

Луцьк

Маг. «Абетка», вул. Грушевського, 61,
м. т. (050) 131-98-67;
Маг. «Дім книги», вул. Конякіна, 37 А

Львів

«Гуртівня»,
вул. Замарстинівська, 11, СШ № 87;
Маг. «Світ знань»,
вул. Леонтовича, 2 (ЗОШ № 11)

Миколаїв

Маг. «Книги»,
просп. Жовтневий, 338

Одеса

Маг. «Методична та дитяча література»,
вул. Марсельського, 28,
м. т. (050) 392-14-92

Полтава

Маг «Оріяна», вул. Артема, 16,
м. т. (093) 183-75-1

Рівне

Маг. «Книги» та «Слово»
вул. Соборна, 57;
Маг. «Знання»
та «Дружба», майдан Незалежності, 57

Севастополь

ЦУК «Біблекс», вул. Соловйова, 6

Сімферополь

Філія, вул. Київська 153 Б,
т. (0652) 54-21-38

Суми

Маг. «Ранок-книга», вул. Лушпи, 15,
м. т. (099) 313-06-60;
Маг. «Книголюб»,
вул. Козацький Вал, 1;
вул. Набережна ріки Стрілки, 46,
т. (0542) 22-53-00

Тернопіль

Торговий дім «Книги»,
вул. Танцюрова, 11; вул. Здуки, 37;
вул. Й. Сліпого, 1; вул. Коперніка, 19,
т. (0352) 251-600

Ужгород

Маг. «Едельвейс»,
вул. Волошина, 24;
Маг. «Долина»,
вул. Легодського, 66; Маг. «Абетка»,
вул. Грушевського, 61,
м. т. (050) 131-98-67

Харків

Маг. «Книжица»,
вул. Зернова, 57;
Маг. «Книголенд»,
вул. Чернишевського, 14;
Маг. «Почитайко»,
вул. Героїв Праці, 15;
Книжковий ринок «Райський куточок»,
ряд 6, місце 29,
т. (050) 757-96-70

Херсон

Маг. «Гувернер»,
вул. Декабристів, 22;
вул. Іллі Кулика, 135

Хмельницький

Маг. «Книжковий світ»,
вул. Подільська, 25

Черкаси

Магазин «Шкільний світ»,
вул. Бидгощська, 38/1,
т. (0472) 51-22-51, (067) 47-27-797

Чернівці

Маг. «Чернівцікнига»,
вул. І. Франка, 20 (ОППО),
м. т. (096) 101-17-79, (095) 424-20-94;
Маг. «Оксамит», вул. Головна, 45,
м. т. (095) 689-57-79;
Маг. «Книги», вул. Шептицького, 2,
м. т. (050) 081-19-12

Навчальне видання

Серія «Мудрі казки»

**ЛОПАТИНА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА
СКРЕБЦОВА МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА**

Казки про природу для дошкільнят

Головний редактор: *Садкіна В. І.*

Підп. до друку 29.12.2011. Формат 60×90/16. Папір газет.
Гарн. Ньютон. Ум. друк. арк. 7,0. Зам. №12-01/16-05.

ТОВ «Видавнича група “Основа”». 61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66.
Тел. (057) 717-99-30 e-mail: office@osnova.com.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007 р.